

SPOR YÖNETİMİ KONULARI

Editör: Prof.Dr. Süleyman CAN

yaz
yayınları

Spor Yönetimi Konuları

Editör

Prof.Dr. Süleyman CAN

yaz
yayınları

2025

Spor Yönetimi Konuları

Editör: Prof.Dr. Süleyman CAN

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-5596-23-9

Mart 2025 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Spor Endüstrisinde Stratejik Yönetim ve Liderlik	1
<i>Sinem ÇETİN DOĞANCI, Zülbiye KAÇAY</i>	
Sporda Güvenlik, Risk Yönetimi ve Özel Güvenlik Çözümleri	26
<i>Hasan GEZER</i>	
Sporda Şiddeti Önleme	56
<i>Hasan GEZER</i>	
Spor Bahisleri ve Etik Açıdan Değerlendirilmesi.....	76
<i>Ruşen İLBASAN, Serap AY, Seçkin DOĞANER</i>	

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

SPOR ENDÜSTRİSİNDE STRATEJİK YÖNETİM VE LİDERLİK

Sinem ÇETİN DOĞANCI¹

Zülbiye KAÇAY²

1. GİRİŞ

Spor endüstrisi, hızla büyüyen ekonomik ve sosyal etkileriyle modern dünyada önemli bir sektör haline gelmiştir. Spor etkinliklerinden yayın haklarına, spor ekipmanlarından sponsorluk anlaşmalarına kadar geniş bir alanı kapsayan bu sektör, liderlik ve stratejik yönetim uygulamalarının önemini artırmaktadır (Smith & Stewart, 2010). Spor organizasyonlarının rekabet avantajı sağlaması, uzun vadeli sürdürülebilirlik stratejileri geliştirmesi ve izleyici kitlesine etkili bir şekilde ulaşabilmesi için güçlü bir stratejik yönetim ve liderlik anlayışına sahip olması gerekmektedir (Slack & Parent, 2006).

Son yıllarda spor endüstrisi küresel ölçekte hızla büyüyen ve geniş kitlelerce ilgi gören bir sektör haline gelmiştir. Bu büyümeyi etkileyen temel faktörler arasında küreselleşme, dijitalleşme, medya platformlarının yaygınlaşması ve izleyici beklentilerindeki dönüşüm yer almaktadır (Andreff, 2008; Smith & Stewart, 2010). Spor organizasyonlarının rekabetçi bir ortamda varlıklarını sürdürebilmesi için liderlik ve stratejik yönetim becerilerine sahip olmaları kaçınılmazdır. Özellikle etik

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği, sinemcetindoganci@gmail.com, ORCID: 0009-0003-8768-6139

² Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği, zzkacay@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8653-0664.

değerlerin korunması, toplumsal fayda sağlama ve sürdürülebilir stratejiler geliştirme sorumluluğu spor organizasyonları için önemli hale gelmiştir (Slack & Parent, 2006).

Stratejik yönetim; çevresel analiz, içsel kaynakların değerlendirilmesi, rekabet avantajı oluşturma ve uzun vadeli planların uygulanmasını kapsayan bir süreçtir (Robinson & Palmer, 2011). Bu süreç, spor organizasyonlarının hem mevcut performanslarını artırmalarına hem de gelecekteki belirsizliklere karşı direnç kazanmalarına yardımcı olur (Kelley & Carchia, 2013). Etkili stratejik yönetim, spor organizasyonlarının inovasyonu teşvik etmesine, değişen izleyici beklentilerine uyum sağlamasına ve sürdürülebilirlik elde etmesine olanak tanır.

Liderlik ise spor organizasyonlarında stratejik yönetimin başarıya ulaşmasında kritik bir rol oynar. Spor liderleri, organizasyonun misyon ve vizyonuna bağlı kalarak ekiplerini hedeflerine ulaşmaya teşvik eder ve organizasyonun uzun vadeli stratejik hedeflerine yön verir (Hoye vd., 2015). Aynı zamanda spor liderleri, değişen pazar koşullarına ve izleyici alışkanlıklarına uyum sağlamak için gerekli stratejik kararları alır ve organizasyon içinde yenilikçi bir kültürün oluşmasına öncülük eder.

Bu bağlamda çalışmada spor endüstrisinde stratejik yönetim yaklaşımları ve liderlik modelleri ele alınacak; bu kavramların organizasyonların uzun vadeli başarısına etkileri değerlendirilecektir.

2. SPOR VE SPOR ENDÜSTRİSİ

Spor, bireylerin fiziksel ve zihinsel yeteneklerini geliştirmek ve sosyal etkileşim kurmak amacıyla belirli kurallar çerçevesinde yapılan rekabetçi veya eğlence amaçlı fiziksel aktivitelerin bütünüdür. Bireysel ya da takım halinde

gerçekleştirilebilen spor, sağlık, sosyal aidiyet ve motivasyon gibi pek çok olumlu etki sağlar (Coakley, 2009).

Kökeni Latince "desportare" kelimesine dayanan spor terimi, Fransızcaya "desport", İngilizceye ise "sport" olarak geçmiştir. Türkçeye İngilizceden geçen bu kavram, belirli kurallar çerçevesinde bedensel ve zihinsel gelişimi destekleyen, eğlence ve yarışma odaklı fiziksel aktiviteleri tanımlar (Savaş, 1997: 304).

Spor endüstrisi, sporla ilgili ürün ve hizmetlerin sunulduğu ve ekonomik değere sahip olan bir sektördür. Bu sektör, spor faaliyetleri için ürün ve hizmet sunan bir pazar oluşturarak geniş tüketici kitlelerine ulaşmayı hedefler (Mullin, 2000). Spor endüstrisi; spor organizasyonları, rekreatif etkinlikler, boş zaman aktiviteleri, spor ekipmanları, medya hakları, sponsorluk anlaşmaları ve lisanslı ürünler gibi geniş bir yelpazeyi kapsar (Pitts & Stotlar, 2007). Ekonomik boyutunun yanı sıra kültürel ve sosyal etkileriyle de toplumsal fayda sağlar (Argan, 2002).

3. STRATEJİ VE STRATEJİK YÖNETİM

Strateji, organizasyonların belirlenen hedeflere ulaşmak için izlediği plan veya yöntemler bütünüdür. Kökeni Yunanca "strategos" kelimesine dayanan bu kavram, Latince "stratum" (yol veya çizgi) anlamını taşır. Strateji, bir hedefe ulaşmak için gerekli kaynakların nasıl elde edileceği ve bu kaynakların nasıl kullanılacağını içeren bir yol haritasıdır (Mintzberg vd., 1998).

Stratejik yönetim, organizasyonların uzun vadeli hedeflerini belirlemek, bu hedeflere ulaşmak için gerekli kaynakları planlamak, uygulamak ve değerlendirmek sürecini kapsar. Bu yaklaşım, organizasyonun hem iç dinamiklerine hem

de dış çevredeki değişimlere uyum sağlamasını amaçlar (David, 2011).

3.1. Stratejik Yönetimin Özellikleri

- **Uzun Vadeli Bakış Açısı:** Organizasyonun gelecekteki hedeflerine odaklanır.
- **Esneklik:** Çevresel değişimlere uyum sağlama kapasitesini artırır.
- **Rekabet Avantajı Sağlama:** Piyasada sürdürülebilir bir üstünlük elde etmeyi hedefler.
- **Kaynakların Etkin Kullanımı:** Mevcut kaynakların verimli bir şekilde planlanmasını ve kullanılmasını sağlar.
- **Bütünsel Yaklaşım:** Organizasyonun tüm birimlerinin uyumlu çalışmasını teşvik eder (Porter, 1996).

3.2. Stratejik Yönetimin Amaçları

- Organizasyonun hedeflerine ulaşmasını sağlamak.
- Pazar payını artırmak ve rekabet avantajı elde etmek.
- Değişen çevresel koşullara uyum sağlamak.
- Kurumsal kaynakları verimli kullanmak.
- Yenilikçiliği teşvik ederek sürdürülebilirliği desteklemek (Thompson & Strickland, 2003).

3.3. Stratejik Yönetim Yaklaşımları ve Süreci

Stratejik yönetim, organizasyonların uzun vadeli hedeflerine ulaşmasını sağlamak için çeşitli yaklaşımlar kullanır. Her yaklaşım, organizasyonların çevresel koşullara uyum sağlamasını ve rekabet avantajı elde etmesini farklı perspektiflerden ele alır.

1. **Klasik Planlama Yaklaşımı:** Uzun vadeli hedeflerin belirlenmesine ve sistematik planlama süreçlerine dayanır. SWOT analizi (güçlü ve zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler) bu yaklaşımın temel aracıdır. Chandler'a (1962) göre strateji, organizasyonel yapının şekillenmesine öncülük eder.
2. **Evrimsel Yaklaşım:** Bu yaklaşım, piyasa koşullarına uyum sağlamayı ve küçük adımlarla ilerlemeyi esas alır. Stratejiler deneme-yanılma yoluyla şekillenir ve başarılı sonuçlar veren uygulamalara odaklanır (Nelson & Winter, 1982).
3. **Kaynak Temelli Yaklaşım:** Organizasyonların sahip olduğu değerli, nadir, taklit edilemez ve yeri doldurulamaz kaynaklar üzerine odaklanır. Barney (1991), bu kaynakların rekabet avantajı sağlamak için kritik öneme sahip olduğunu belirtir.
4. **Dinamik Kabiliyetler Yaklaşımı:** Organizasyonların değişen çevresel koşullara hızla adapte olmasını sağlayan becerilere vurgu yapar. Yenilikçi olma, öğrenme ve kaynakların yeniden yapılandırılması bu yaklaşımın temel unsurlarıdır (Teece vd., 1997).
5. **Pozisyonel Yaklaşım:** Porter'ın (1980) Beş Kuvvet Modeli, bu yaklaşımın temel aracıdır. Rekabet avantajı sağlamak için sektör yapısı analiz edilir ve düşük maliyet liderliği, farklılaştırma veya odaklanma stratejileri uygulanır.
6. **Karma (Hibrit) Yaklaşım:** Farklı stratejik yönetim yaklaşımlarını bir arada kullanmayı içerir. Mintzberg'e (1994) göre stratejiler, hem planlı hem de ortaya çıkan (emergent) süreçlerin birleşimi olarak şekillenir.

7. **Müşteri Odaklı Yaklaşım:** Müşteri ihtiyaçlarının ve beklentilerinin karşılanması stratejik planlamanın merkezine yerleştirir. Özellikle hizmet sektöründe müşteri memnuniyeti ve deneyimi önceliklidir (Kotler & Keller, 2016).

3.4. Stratejik Yönetim Süreci

Stratejik yönetim süreci, organizasyonların geleceğe yönelik adımlarını planlamasını ve uygulamasını sağlar. Bu süreç beş ana aşamadan oluşur:

1. **Misyon ve Vizyon Belirleme:** Organizasyonun temel amacını ve gelecekte ulaşmayı hedeflediği yeri tanımlar.
2. **Durum Analizi:** İç ve dış çevre analiz edilerek organizasyonun güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlar ve tehditler belirlenir.
3. **Strateji Formülasyonu:** Organizasyonun hedeflerine ulaşması için uygun stratejiler geliştirilir.
4. **Strateji Uygulama:** Belirlenen stratejiler somut adımlarla hayata geçirilir.
5. **Strateji Değerlendirme ve Kontrol:** Uygulanan stratejilerin performansı değerlendirilir ve gerektiğinde revizyon yapılır (Hitt, Ireland & Hoskisson, 2017).

4. LİDERLİK VE STRATEJİK LİDERLİK

Liderlik, bir organizasyonda veya grupta belirli hedeflere ulaşmak için başkalarını etkileme ve yönlendirme sürecidir. Liderlik, bireylerin potansiyellerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmayı, ilham vermeyi ve ortak hedeflere ulaşmada rehberlik etmeyi içerir (Northouse, 2016).

Stratejik liderlik, bir organizasyonun uzun vadeli vizyonunu gerçekleştirmek için stratejik kararlar alarak organizasyonu yönlendirme sürecidir. Stratejik liderler, gelecekteki değişimlere hazırlıklı olmayı, inovasyonu teşvik etmeyi ve rekabet avantajını korumayı amaçlar (Boal & Hooijberg, 2001).

5. SPOR ORGANİZASYONLARINDA LİDERLİK MODELLERİ VE STRATEJİK YÖNETİM SÜREÇLERİ

Spor organizasyonlarında liderlik, takım performansını, bireysel gelişimi ve organizasyonel başarıyı doğrudan etkileyen kritik bir faktördür. Liderlik tarzları, sporcuların motivasyonunu artırmanın yanı sıra ekip uyumunu güçlendirme ve kriz durumlarında rehberlik sağlama gibi önemli roller üstlenir. Spor organizasyonlarında öne çıkan liderlik modelleri aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

a) Transformasyonel Liderlik

Transformasyonel liderlik, liderin takipçilerini motive ederek onların kişisel ve profesyonel gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan, ilham verici ve vizyoner bir yaklaşımdır (Bass, 1990). Spor organizasyonlarında transformasyonel liderler, sporcuları hem bireysel hem de takım düzeyinde daha yüksek hedeflere ulaşmaları için teşvik eder. Bass (1990), transformasyonel liderliği dört temel unsur üzerinden açıklamıştır:

- **Karizma:** Liderin ekip üzerinde güçlü bir etki bırakma kapasitesi ve vizyoner bakış açısı.
- **Motivasyonel Teşvik:** Takım üyelerine ilham verme ve yüksek performans göstermeye yönlendirme.
- **Bireysel Dikkat:** Her bireyin kişisel gelişim ihtiyaçlarına özel fırsatlar sağlama.

- **Zihinsel Uyarım:** Yenilikçi düşünmeyi ve yaratıcı problem çözme becerilerini teşvik etme.

Bu model, spor organizasyonlarında sporcuların yalnızca fiziksel performanslarını değil, aynı zamanda psikolojik dayanıklılıklarını ve özgüvenlerini de olumlu yönde etkiler.

b) İşlemsel Liderlik

İşlemsel liderlik, liderin açık hedefler belirleyerek performansı ödül-ceza sistemiyle yönlendirdiği bir yaklaşımdır (Bass, 1990). Bu liderlik tarzı, özellikle kısa vadeli hedeflerin gerçekleştirilmesinde etkilidir. Spor organizasyonlarında işlemsel liderler, başarıyı teşvik etmek için net beklentiler koyar ve bu beklentilere uygun davranışları ödüllendirir.

c) Koçluk Liderliği

Koçluk liderliği, liderin takipçilerinin potansiyellerini açığa çıkarmayı ve kişisel gelişimlerini desteklemeyi amaçladığı bir liderlik modelidir (Goleman, 2000). Spor organizasyonlarında koçluk liderleri, bireylerin güçlü yönlerini fark etmelerini sağlar ve kişisel geri bildirimler sunarak gelişimlerine katkıda bulunur. Bu liderlik tarzı, sporcuların uzun vadeli performanslarını artırmada önemli bir rol oynar.

d) Hizmetkâr (Servant) Liderlik

Hizmetkâr liderlik, liderin kendi çıkarlarından ziyade ekibin ihtiyaçlarına odaklandığı, onların refahını ve gelişimini ön planda tuttuğu bir yaklaşımdır (Greenleaf, 1977). Spor organizasyonlarında hizmetkâr liderler, sporcuların ve diğer çalışanların kişisel ve profesyonel gelişimlerini destekleyerek ekip dinamiklerini güçlendirir.

e) Karizmatik Liderlik

Karizmatik liderlik, liderin güçlü bir vizyon ve etkileyici kişiliğiyle takipçilerini motive ettiği ve onlara ilham verdiği bir

liderlik tarzıdır (House, 1977). Spor organizasyonlarında karizmatik liderler, özellikle kriz dönemlerinde ön plana çıkar ve sporcuları ortak bir hedef doğrultusunda birleştirme yeteneği sergiler.

5.1. Stratejik Yönetimde Karar Verme Süreçleri

Stratejik yönetimde karar verme süreci, bir organizasyonun uzun vadeli hedeflerini belirlemek ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli aksiyonları planlamayı içerir (Mintzberg, 1978). Spor organizasyonlarında stratejik kararlar, yalnızca mevcut durumu değil, aynı zamanda gelecekteki başarı potansiyelini de etkiler. Bu süreç dört temel aşamadan oluşur:

1. **Durum Analizi:** Çevresel faktörler ve organizasyonun iç kaynakları değerlendirilir. SWOT ve PESTEL analizleri bu aşamada yaygın olarak kullanılır (Andrews, 1971).
2. **Stratejik Alternatiflerin Geliştirilmesi:** Organizasyonun hedeflerine ulaşabilmesi için uygulanabilir stratejik seçenekler belirlenir. Bu aşamada yaratıcı düşünme ve senaryo analizleri önemli rol oynar (Mintzberg, 1978).
3. **Karar Verme:** Belirlenen alternatifler değerlendirilerek en uygun strateji seçilir. Hem rasyonel analizler hem de liderin sezgisel yetenekleri bu aşamada kritik öneme sahiptir (Simon, 1997).
4. **Stratejinin Uygulanması ve İzleme:** Seçilen strateji uygulanır ve performansı düzenli olarak değerlendirilir. Gerekli durumlarda strateji yenilenir (Grant, 2010).

Karar Verme Yöntemleri

- **Rasyonel Karar Verme:** Karar vericinin objektif, veri odaklı bir yaklaşım benimsemesi ve çeşitli alternatifleri

değerlendirerek en iyi çözümü seçmesidir. Bu, genellikle sayısal veriler ve analizler kullanılarak yapılan bir süreçtir (Davenport, 2014).

- **Karar Ağaçları ve Simülasyonlar:** Karar ağaçları, karmaşık kararların görselleştirilmesini ve çeşitli olasılıkların değerlendirilmesini sağlar. Simülasyonlar ise, farklı stratejik senaryoların uzun vadeli etkilerini test etmede kullanılır (Clemen & Reilly, 2001).
- **Heuristik Yöntemler:** Bu yöntemler, karar vericilerin belirsiz durumlarda hızlı ve yeterince iyi kararlar almalarını sağlayan kısa yol stratejileridir. Ancak, bu tür kararlar genellikle mükemmel sonuçlar vermez ve hata payı taşır (Gigerenzer & Todd, 1999).

5.2. Kriz Yönetimi ve Stratejik Liderlik

Kriz yönetimi, beklenmedik olayların olumsuz etkilerini en aza indirmeyi amaçlayan bir süreçtir. Spor organizasyonlarında krizler, ekonomik sorunlar, skandallar veya yönetim değişiklikleri gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir (Mitroff, 2001). Etkili kriz yönetimi üç temel aşamadan oluşur:

• Krize Hazırlık ve Erken Aşama Müdahalesi

Kriz yönetiminin ilk aşaması, bir kriz durumunun olasılığını tahmin etmek ve buna karşı hazırlık yapmaktır. Bu aşama, organizasyonların krizlere karşı önceden hazırlıklı olmalarını sağlayacak stratejilerin geliştirilmesiyle ilgilidir. Hazırlık, sadece kriz anlarında değil, aynı zamanda kriz öncesi ve sonrası için de planlar yapmayı içerir. Anlamlı kriz planları, organizasyonların kriz anında ne yapacaklarını ve hangi adımları atacaklarını bilmelerine yardımcı olur (Fink, 1986).

• Kriz Yönetiminde Hızlı Karar Verme

Kriz anlarında, yöneticilerin hızlı ve etkili kararlar alması gerekir. Bu kararlar, organizasyonun geleceği açısından hayati

önem taşır. Bu noktada, stratejik liderlik devreye girer. Stratejik liderler, kriz anlarında geleceğe yönelik vizyonlarını kaybetmeden, kısa vadeli çözüm odaklı hareket etmeyi başarabilen liderlerdir. Bu süreçte karar verme sürecinin şeffaflığı, ekibin güvenini kazandırmak ve doğru yönlendirmeler yapmak için kritiktir (Pearson & Clair, 1998).

- **Kriz Sonrası İyileşme ve Adaptasyon**

Bir kriz, yalnızca organizasyonu değil, aynı zamanda organizasyonun kültürünü ve çalışanların moralini de etkiler. Kriz sonrası iyileşme, organizasyonun eski haline dönmesi değil, daha güçlü bir şekilde yeniden yapılanması anlamına gelir. Bu süreçte, stratejik liderlik, değişim yönetimini ve organizasyonel kültürün yeniden inşasını yönlendirmek için kritik bir rol oynar (Boin & Hart, 2003). Kriz sonrası dönemde, liderlerin güven tesis etmeleri, çalışanları motive etmeleri ve uzun vadeli stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir.

Stratejik liderler, kriz dönemlerinde güçlü bir vizyona sahip olmalı, değişime hızlı uyum sağlayabilmeli ve açık iletişim kurabilmelidir (Boal & Hooijberg, 2000). Spor organizasyonlarında bu becerilere sahip liderler, krizlerin üstesinden gelerek organizasyonlarını sürdürülebilir başarıya ulaştırabilirler.

Stratejik karar verme sürecinin başarısı, yöneticilerin liderlik becerilerine de büyük ölçüde bağlıdır. Etkili liderler, doğru zamanlarda doğru stratejik kararlar alabilme yeteneğine sahip olurlar ve organizasyonlarını çevresel değişimlere adapte edebilirler. Bu bağlamda, karar alırken liderlerin yalnızca analitik düşünme değil, aynı zamanda sezgisel ve duygusal zekalarını da devreye sokmaları gerekebilir (Goleman, 1998).

5.3. Stratejik Liderlik ve Kriz Yönetimi İlişkisi

Stratejik liderlerin kriz dönemlerinde en belirgin özelliklerinden biri, güçlü bir vizyona sahip olmalarıdır. Kriz anlarında, liderler yalnızca mevcut durumu yönetmekle kalmaz, aynı zamanda kriz sonrası dönemi nasıl şekillendireceklerini de planlarlar. **Vizyoner liderlik**, organizasyonların bu krizden daha güçlü çıkmalarını sağlamak için önemli bir motivasyon kaynağıdır. Hem kriz anında hem de sonrasında organizasyonun yönünü belirlemek, liderin kriz yönetimindeki başarısını artırır (Boal & Hooijberg, 2000).

Stratejik liderler, kriz dönemlerinde **değişim yönetimi** becerilerini kullanarak organizasyonlarını hızlıca uyarlayabilirler. Değişime direnç göstermek, organizasyonların krizden güçsüz çıkmalarına yol açabilir. Esnek liderler, organizasyonlarını değiştirmeye ve kriz ortamına hızla uyum sağlamaya yönelik stratejiler geliştirebilirler. Bu süreçte liderlerin iletişim becerileri ve çalışanlarla olan ilişkileri çok önemlidir. Liderlerin, krizin ardından değişimi benimsemeleri ve organizasyonu bu değişime göre yeniden yapılandırmaları gerekebilir (Kotter, 1996).

Kriz sırasında liderlerin **açık, şeffaf ve etkili bir iletişim** kurması son derece önemlidir. Liderlerin doğru bilgiyle donatılmış olmaları ve bu bilgiyi zamanında ve uygun bir şekilde tüm paydaşlarla paylaşmaları, güven inşa eder ve organizasyonun kriz sonrası toparlanma sürecini hızlandırır. Stratejik liderler, iletişimde açık ve dürüst olduklarında, çalışanların ve diğer paydaşların kriz döneminde liderlerine olan güvenini artırabilirler (Ulmer, Sellnow, & Seeger, 2007).

5.4. Spor Endüstrisinde Stratejik Yönetim ve Liderliğin Temel Dinamikleri

Spor endüstrisindeki stratejik yönetim, organizasyonların uzun vadeli hedeflerine ulaşmalarını sağlamak için çevresel

faktörleri, iç kaynakları ve rekabet koşullarını göz önünde bulunduran bir süreçtir. Stratejik yönetim, yalnızca operasyonel kararlarla sınırlı değildir; aynı zamanda organizasyonel kültür, teknoloji kullanımı, sponsorluk stratejileri, medya ilişkileri ve marka yönetimi gibi geniş bir alanı kapsar (Chadwick, 2017).

- **Değişen Rekabet Koşulları ve Küresel Pazarlar**

Küreselleşme ve dijitalleşme, spor endüstrisinin geleceğini şekillendiren en önemli iki dinamik olarak öne çıkmaktadır. **Küreselleşme**, spor organizasyonlarının yalnızca yerel değil, küresel düzeyde de faaliyet göstermesini gerektirirken, liderlerin kültürel farklılıkları anlamasını, pazar çeşitliliğine uygun stratejiler geliştirmesini ve küresel rekabete uyum sağlamasını zorunlu kılmaktadır. Bunun yanı sıra, **dijitalleşme**, spor organizasyonlarının medya stratejilerini, taraftar etkileşimini ve sponsorluk anlaşmalarını yeniden yapılandırmalarını gerektirir. Spor liderlerinin dijital platformları etkili bir şekilde kullanarak yeni gelir modelleri geliştirmesi ve teknolojik yeniliklere hızla uyum sağlaması büyük önem taşımaktadır (Bingham & Walder, 2019).

- **Spor Endüstrisinde Liderlik Modelleri**

Spor endüstrisinde liderlik, yalnızca teknik bilgi ve yönetimsel becerilerle sınırlı değildir. Gelecekteki liderlerin, organizasyonel başarıyı sağlamak kadar, sporcuların psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarını da dikkate alarak daha bütünsel bir liderlik tarzı benimsemeleri beklenmektedir. Bu bağlamda, **transformasyonel liderlik** ve **servant liderlik** gibi modellerin öne çıkacağı öngörülmektedir.

- **Transformasyonel liderlik**, liderlerin, ekiplerini daha yüksek hedeflere yönlendirme ve ilham verme becerilerini içerirken (Bass, 1990),

- **Servant liderlik**, çalışanların ve sporcuların bireysel gelişimlerini önceliklendiren bir yaklaşımı temsil etmektedir (Northouse, 2018).

Geleceğin spor liderlerinin, bu iki modeli birleştirerek hem bireylerin hem de organizasyonun gelişimine katkı sağlayacak bütüncül bir liderlik anlayışı benimsemeleri gerekebilir.

6. GELECEKTE SPOR ENDÜSTRİSİNDE STRATEJİK YÖNETİMİN YÖNÜ

- **Dijitalleşme ve Veri Analitiği**

Dijitalleşme, spor organizasyonlarına yenilikçi araçlar sunarak verimliliği artırmakta ve stratejik karar alma süreçlerini desteklemektedir. Büyük veri analitiği ve yapay zeka teknolojileri, performans analizi, izleyici davranışları ve pazarlama stratejileri hakkında derinlemesine bilgiler sunmaktadır. Gelecekte, liderlerin bu teknolojileri kullanarak daha doğru kararlar alması ve organizasyonlarını dijital dönüşüm süreçlerine entegre etmesi gerekecektir. Özellikle sporcuların biyometrik verilerinin analiz edilmesi, bireysel performansın ve takım başarısının artırılmasında kritik bir rol oynayacaktır (Pereira, 2017).

- **Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk**

Gelecekte, spor organizasyonlarının toplumsal ve çevresel sorumluluklara daha fazla odaklanması beklenmektedir. Özellikle büyük spor etkinlikleri, çevresel etkileri en aza indiren sürdürülebilir uygulamaları benimsemek zorundadır. Sosyal sorumluluk projeleri ise, organizasyonların marka değerlerini artırmakla kalmayıp topluma katkı sağlamalarını da mümkün kılacaktır. Spor liderlerinin çevre dostu stratejiler geliştirmesi ve

toplumsal sorumluluk ilkelerini benimsemesi bu bağlamda kritik öneme sahiptir (Schroeder, 2020).

- **Esneklik ve Çevik Yönetim**

Spor endüstrisinin değişken yapısı, liderlerin çevik ve esnek yönetim yaklaşımlarını benimsemelerini gerektirmektedir. Organizasyonların kriz durumlarına hızla uyum sağlaması, bu tarz yönetim modellerinin etkin bir şekilde uygulanmasına bağlıdır. Gelecekteki liderler, uzun vadeli stratejik planlar yapmanın yanı sıra, beklenmedik değişimlere hızlıca yanıt verebilme yeteneğine sahip olmalıdır (Kotter, 1996).

7. GELECEĞİN SPOR LİDERLERİNDEN BEKLENEN NİTELİKLER

- **Kültürel ve Duygusal Zekâ**

Gelecekteki spor liderlerinin, farklı kültürlerden bireylerle etkili iletişim kurabilme yeteneğine sahip olmaları gerekmektedir. **Kültürel zekâ**, liderlerin küresel pazarlarda etkin bir şekilde faaliyet göstermelerini sağlarken, **duygusal zekâ**, liderlerin sporcular ve çalışanlarla güçlü ilişkiler kurmasına ve motivasyonu artırmasına olanak tanır (Goleman, 1998).

- **Dijitalleşme ve Teknolojik Liderlik**

Dijitalleşme, organizasyonların süreçlerini, ürünlerini ve hizmetlerini yeniden yapılandırmasını sağlayan bir dönüşüm sürecidir. Günümüzde dijitalleşme, organizasyonların rekabet avantajı elde etmesi ve sürdürülebilir bir şekilde büyümesi için kritik bir faktör haline gelmiştir (Schwab, 2016). Dijital dönüşüm süreçleri, genellikle yapay zekâ, büyük veri analitiği, nesnelerin interneti (IoT) ve bulut bilişim gibi teknolojilerle desteklenir (Westerman vd., 2014).

Bu bağlamda **teknolojik liderlik**, dijital dönüşüm süreçlerini yönlendiren, yenilikçi teknolojileri benimseyen ve organizasyonları geleceğe hazırlayan liderlik anlayışını ifade eder. Teknolojik liderler, sadece teknik bilgiye sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda değişim yönetimi, stratejik vizyon oluşturma ve çalışanları bu değişime uyum sağlamaya teşvik etme konusunda da becerilere sahiptir (Avolio vd., 2000).

Dijitalleşme ve teknolojik liderlik, özellikle kriz dönemlerinde organizasyonların esnekliğini artırır ve belirsizliklerle başa çıkmalarına yardımcı olur. Örneğin, COVID-19 pandemisi sırasında birçok organizasyon, teknolojik liderlerin rehberliğinde uzaktan çalışma ve dijital iş modellerine hızla uyum sağlamıştır (Bharadwaj vd., 2013).

- **Veri Odaklı Liderlik**

Veri, gelecekte liderlerin en değerli araçlarından biri olacaktır. Büyük veri analitiği, liderlere daha iyi kararlar alma, organizasyonel verimliliği artırma ve kişiselleştirilmiş stratejiler oluşturma imkânı sunacaktır. Bu bağlamda, veri odaklı liderlik, liderlerin organizasyonların performansını analiz etmek, çalışanların ihtiyaçlarını daha doğru belirlemek ve müşteri memnuniyetini artırmak için veri kullanabilmelerini gerektirecektir (Choudhury, 2021).

- **Yapay Zekâ ve Otomasyon**

Yapay zekâ (YZ) ve otomasyon, liderlerin günlük yönetim faaliyetlerinden stratejik karar alma süreçlerine kadar pek çok alanda etki yaratmaktadır. YZ'nin ve otomasyonun iş gücü üzerindeki etkisi, liderlerin çalışma süreçlerini yeniden yapılandırmalarını gerektirecektir. Liderler, teknolojiyi nasıl entegre edecekleri ve insan kaynaklarını nasıl verimli kullanacakları konusunda stratejik kararlar almak durumunda kalacaklardır. Gelecekteki liderler, insan ve makine iş gücünü dengeleyerek hem verimliliği artırmayı hem de insan emeğinin

değerini korumayı başarabilmelidir (Brynjolfsson & McAfee, 2014).

- **Kültürel Zekâ ve Empatik Liderlik**

Kültürel zekâ (CQ), liderlerin farklı kültürlerden gelen bireylerle etkili bir şekilde iletişim kurabilmelerini ve yönlendirebilmelerini sağlayan bir beceridir. Gelecekteki liderlerin kültürel zekâ geliştirmeleri, uluslararası organizasyonları yönetmeleri ve çeşitliliği kucaklamaları için önemli bir gereklilik olacaktır. Ayrıca, empatik liderlik de bu eğilimle paralel olarak öne çıkmaktadır. Empatik liderler, çalışanlarının duygusal ihtiyaçlarını anlayarak onları motive eder ve daha sürdürülebilir bir liderlik tarzı benimserler (Goleman, 2017).

- **Adalet ve Eşitlik**

Toplumdaki adalet ve eşitlik talepleri, liderlerin kararlarını ve organizasyon kültürlerini şekillendirecek bir diğer önemli faktördür. Liderler, eşitlikçi politikaları benimsemek ve adil iş fırsatları yaratmakla yükümlü olacaklardır. Kapsayıcı liderlik, yalnızca cinsiyet, ırk veya etnik köken gibi çeşitlilik unsurlarını kabul etmekle kalmaz, aynı zamanda organizasyona katkıda bulunan her bireyin eşit fırsatlara sahip olmasını sağlamak için stratejiler geliştirmeyi gerektirir (Shore vd., 2011).

- **Çevik Liderlik ve Karar Alma**

Çevik liderlik, liderlerin organizasyonlarını hızla değişen ortamlar ve koşullara adapte etmek için esnek bir yönetim anlayışına sahip olmalarını gerektirir. Çevik liderler, geleneksel hiyerarşik yönetim yapılarından ziyade, daha düz ve esnek yapıların oluşturulmasını teşvik ederler. Bu tür liderlik, organizasyonların inovasyon yapabilmesini ve iş süreçlerini hızla yeniden şekillendirebilmelerini mümkün kılar (Rigby, Sutherland, & Takeuchi, 2016).

- **Kriz Yönetimi**

Krizler, liderlerin en fazla test edildiği dönemlerdir. Gelecekteki liderler, kriz anlarında doğru kararlar alarak organizasyonlarını yönlendirebilecek bir liderlik tarzına sahip olmalıdır. Kriz yönetimi, sadece kriz anlarında organizasyonu yönlendirmekle kalmaz, aynı zamanda kriz sonrası iyileşme süreçlerine de liderlik etmeyi gerektirir. Stratejik kriz yönetimi, liderlerin hem kısa vadeli hem de uzun vadeli hedefleri dengeleyerek, organizasyonlarını yeniden güçlü bir şekilde yapılandırmalarına olanak tanır (Boin & Hart, 2003).

- **Etkili İletişim**

İletişim, liderlerin sahip olduğu en güçlü araçlardan biridir ve organizasyonel başarının temel taşlarından biri olarak kabul edilir. **Etkili iletişim**, liderlerin yalnızca net talimatlar vermesini değil, aynı zamanda çalışanlarının görüş ve önerilerini dinlemesini, empati kurmasını ve onlarla sürekli bir diyalog oluşturmasını gerektirir.

Gelecekteki liderlerin, açık ve etkili iletişim becerileri sayesinde çalışanlarıyla güçlü bağlar kurmaları ve motivasyonu artırmaları beklenmektedir. Bu yaklaşım, organizasyonlarda daha yüksek bağlılık ve iş birliği ortamı yaratır. Özellikle şeffaf iletişim, organizasyon içindeki güveni pekiştirir ve daha verimli bir çalışma ortamının oluşmasını sağlar (Goleman, 2017).

Ayrıca, dijitalleşen dünyada liderlerin, farklı iletişim platformlarını etkili bir şekilde kullanarak hem bireysel hem de takım düzeyinde iletişim süreçlerini optimize etmeleri önemlidir. Sosyal medya, e-posta ve video konferans gibi dijital araçların stratejik kullanımı, liderlerin hem yerel hem de küresel ekipleriyle daha etkili iletişim kurmalarını mümkün kılar.

Etkili iletişim becerilerine sahip liderler, sadece iş süreçlerinde değil, kriz durumlarında da çalışanların güvenini

kazanır ve ekiplerin dayanıklılığını artırır. Bu nedenle, iletişim gelecekteki liderlik yetkinliklerinin vazgeçilmez bir parçası olmaya devam edecektir.

8. SONUÇ

Spor organizasyonlarında başarılı bir liderlik anlayışı, organizasyonel hedeflere ulaşmada ve sürdürülebilir başarı sağlamada kilit bir rol oynar. Liderlik yaklaşımları, organizasyonun yapısına ve ihtiyaçlarına uygun şekilde şekillenirken, hem bireysel performansı hem de ekip verimliliğini artırma potansiyeline sahiptir. Etkili liderler, stratejik yönetim ve kriz yönetimi gibi kritik alanlarda gösterdikleri başarıyla organizasyonlarını hem kısa hem de uzun vadede ileriye taşırlar. Geleceğin spor liderlerinin, değişen koşullara uyum sağlayabilen, stratejik düşünebilen ve insan odaklı yaklaşımlar geliştiren bireyler olması beklenmektedir.

Stratejik yönetim süreci, spor organizasyonlarının rekabet avantajı elde etmesi, kaynaklarını etkin kullanması ve uzun vadeli başarı sağlaması açısından hayati bir öneme sahiptir. Yöneticilerin, stratejik kararlar alırken çevresel faktörleri analiz etmeleri, uygun karar alma yöntemlerini kullanmaları ve liderlik becerilerini etkin bir şekilde uygulamaları gerekmektedir. Bu unsurlar, organizasyonun belirlediği hedeflere ulaşmasını ve stratejik vizyonunu gerçekleştirmesini destekleyen temel bileşenlerdir.

Kriz yönetimi ise spor organizasyonlarının beklenmedik durumlar karşısında etkin bir şekilde hareket etme yetkinliğini ifade eder. Bu süreç yalnızca operasyonel müdahaleleri kapsamaz; aynı zamanda liderlik becerileri ve vizyoner bakış açısını da gerektirir. Özellikle kriz dönemlerinde stratejik liderler, hem kısa vadeli çözümler üretmekte hem de uzun vadeli yeniden yapılanma ve uyum stratejileri geliştirmekte kritik bir rol

üstlenirler. Değişime açık olma, esneklik, etkili iletişim ve vizyoner bakış açısı gibi liderlik özellikleri, kriz sürecinin başarılı bir şekilde yönetilmesini sağlar.

Spor endüstrisinin geleceği, hızla değişen küresel ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle dönüşüm geçirmeye devam edecektir. Bu dinamik ortamda liderlik ve stratejik yönetim uygulamalarının esnek ve yenilikçi bir yaklaşımla gelişmesi gerekmektedir. Dijitalleşme, küreselleşme ve toplumsal sorumluluk gibi faktörler, spor organizasyonlarının yönetim anlayışını yeniden tanımlamaktadır. Geleceğin spor liderleri, bu dönüşüm sürecine uyum sağlayabilen, stratejik kararlar alabilen ve kültürel zekâya sahip bireyler olacaklardır. Bu liderler, sadece organizasyonlarını değil, aynı zamanda topluma ve çevreye karşı sorumluluklarını da göz önünde bulundurarak sürdürülebilir başarıyı hedefleyeceklerdir.

Önümüzdeki yıllarda liderlik anlayışı, teknolojik ilerlemeler, kültürel değişimler ve toplumsal beklentiler doğrultusunda önemli bir dönüşüm geçirecektir. Dijitalleşme, çeşitlilik ve kapsayıcılık, esneklik, kriz yönetimi ve duygusal zekâ gibi beceriler, geleceğin liderlerinin başarılı olmaları için gerekli yetkinlikler arasında yer alacaktır. Bu çerçevede, liderlerin bu eğilimlere uyum sağlayarak ve liderlik stillerini sürekli geliştirerek, organizasyonlarını sürdürülebilir bir başarıya ulaştırmaları beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Andreff, W. (2008). Globalization of the sports economy. *Routledge Handbook of Sports Economics*. Routledge.
- Andrews, K. R. (1971). *The concept of corporate strategy*. Homewood, IL: Dow Jones-Irwin.
- Argan, M. ve Hakan K. (2002), Spor Pazarlaması, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Türkiye
- Avolio, B. J., Kahai, S., & Dodge, G. E. (2000). *E-leadership: Implications for theory, research, and practice*. The Leadership Quarterly, 11(4), 615-668.
- Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Bass, B. M. (1990). *From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision*. Organizational Dynamics, 18(3), 19-31.
- Bharadwaj, A., El Sawy, O. A., Pavlou, P. A., & Venkatraman, N. (2013). *Digital business strategy: Toward a next generation of insights*. MIS Quarterly, 37(2), 471-482.
- Bingham, J., & Walder, P. (2019). *Digital Transformation in Sports*. Springer.
- Boal, K. B., & Hooijberg, R. (2000). Strategic leadership research: Moving on. The Leadership Quarterly, 11(4), 515-549.
- Boal, K. B., & Hooijberg, R. (2001). Strategic leadership research: Moving on. The Leadership Quarterly, 11(4), 515-549.
- Boin, A., & Hart, P. 't. (2003). Public leadership in times of crisis: Mission impossible?. *Public Administration Review*, 63(5), 544-553.

- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. W.W. Norton & Company.
- Chadwick, S. (2017). *Strategic Sports Management*. Routledge.
- Chandler, A. D. (1962). *Strategy and Structure: Chapters in the History of the American Industrial Enterprise*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Chelladurai, P. (1993). *Leadership in sports: A review*. International Journal of Sport Psychology, 24(4), 328-354.
- Chelladurai, P., & Saleh, S. D. (1980). *Dimensions of leader behavior in sports: Development of a leadership scale*. Journal of Sport Psychology, 2(1), 34-45.
- Choudhury, P. (2021). *Data-driven Leadership: Leveraging Big Data for Business Success*. Springer.
- Clemen, R. T., & Reilly, T. (2001). *Making Hard Decisions with DecisionTools* (2nd ed.). Duxbury.
- Coakley, J. (2009). *Sports in society: Issues and controversies*. McGraw-Hill.
- Côté, J., & Gilbert, W. (2009). *An integrative model of coaching effectiveness*. International Journal of Sports Science & Coaching, 4(3), 307-323.
- Davenport, T. H. (2014). *The Strategy-Driven Organization*. Harvard Business Review Press.
- David, F. R. (2011). *Strategic management: Concepts and cases*. Pearson.
- Fink, S. (1986). *Crisis management: Planning for the inevitable*. American Management Association.

- Gigerenzer, G., & Todd, P. M. (1999). *Simple Heuristics That Make Us Smart*. Oxford University Press.
- Goleman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. Bantam Books.
- Goleman, D. (2000). *Leadership that gets results*. Harvard Business Review, 78(2), 78-90.
- Goleman, D. (2017). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam.
- Grant, R. M. (2010). *Contemporary strategy analysis: Text and cases edition*. Wiley.
- Grant, R. M. (2010). *Contemporary strategy analysis: Text and cases edition*. Wiley.
- Greenleaf, R. K. (1977). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. Paulist Press.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1982). *Management of organizational behavior: Utilizing human resources*. Prentice Hall.
- Hill, C. W., & Jones, G. R. (2012). *Strategic Management: An Integrated Approach* (10th ed.). Cengage Learning.
- Hitt, M. A., Ireland, R. D., & Hoskisson, R. E. (2017). *Strategic management: Concepts and cases: Competitiveness and globalization*. Cengage Learning.
- House, R. J. (1977). *A 1976 theory of charismatic leadership*. In J.G. Hunt & L.L. Larson (Eds.), *Leadership: The cutting edge* (pp. 189-207). Southern Illinois University Press.
- Hoye, R., Smith, A., Nicholson, M., Stewart, B., & Westerbeek, H. (2015). *Sport management: Principles and applications*. Routledge.

- Kelley, B., & Carchia, C. (2013). 2013 ESPN sports poll annual report: Kids and sports. *ESPN Sports Poll*.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). Pearson Education.
- Kotter, J. P. (1996). *Leading Change*. Harvard Business Review Press.
- Mintzberg, H. (1978). *Patterns in strategy formation*. *Management Science*, 24(9), 934-948.
- Mintzberg, H. (1994). *The Rise and Fall of Strategic Planning*. New York: Free Press.
- Mintzberg, H., Ahlstrand, B., & Lampel, J. (1998). *Strategy safari: A guided tour through the wilds of strategic management*. Free Press.
- Mitroff, I. I. (2001). *Crisis leadership*. Oxford University Press.
- Mullin J.B., Hardy S., Sutton A.W., (2000), *Sport Marketing*, Human Kinetics, USA
- Nelson, R. R., & Winter, S. G. (1982). *An Evolutionary Theory of Economic Change*. Cambridge, MA: Belknap Press.
- Northouse, P. G. (2016). *Leadership: Theory and practice*. Sage publications.
- Pearson, C. M., & Clair, J. A. (1998). Reframing crisis management. *Academy of Management Review*, 23(1), 59-76.
- Pereira, A. (2017). *Big Data Analytics in Sports: Applications and Challenges*. Springer.
- Pitts, B. G., & Stotlar, D. K. (2007). *Fundamentals of sport marketing*. Fitness Information Technology.
- Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. Free Press.

- Porter, M. E. (1996). What is strategy? Harvard Business Review, 74(6), 61-78.
- Rigby, D. K., Sutherland, J., & Takeuchi, H. (2016)
- Robinson, L., & Palmer, D. (2011). *Managing voluntary sport organizations*. Routledge.
- Schroeder, S. (2020). Sustainable Sports: Leadership and Strategy for the Future. Greenleaf Publishing.
- Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. World Economic Forum.
- Simon, H. A. (1997). *Administrative behavior: A study of decision-making processes in administrative organizations*. Free Press.
- Slack, T., & Parent, M. M. (2006). *Understanding sport organizations: The application of organization theory*. Human Kinetics.t
- Smith, A. C., & Stewart, B. (2010). The special features of sport: A critical revisit. *Sport Management Review*, 13(1), 1-13.
- Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic Capabilities and Strategic Management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509-533.
- Thompson, A. A., & Strickland, A. J. (2003). Strategic management: Concepts and cases. McGraw-Hill
- Ulmer, R. R., Sellnow, T. L., & Seeger, M. W. (2007). Effective crisis communication: Moving from crisis to opportunity. Sage Publications.
- Westerman, G., Bonnet, D., & McAfee, A. (2014). *Leading digital: Turning technology into business transformation*. Harvard Business Review Press.
- Yukl, G. (2013). Leadership in organizations (8th ed.). Pearson.

SPORDA GÜVENLİK, RİSK YÖNETİMİ VE ÖZEL GÜVENLİK ÇÖZÜMLERİ

Hasan GEZER¹

1. GİRİŞ

Güvenlik, toplumların huzuru ve güvenliği için hayati öneme sahip bir hizmettir. Özellikle son yıllarda, özel güvenlik ve spor güvenliği gibi alanlar, gelişen teknoloji ve artan toplumsal ihtiyaçlarla birlikte önemli bir yer edinmiştir. Spor müsabakaları, dünyanın her yerinde milyonlarca kişi tarafından takip edilen ve büyük bir ekonomik, sosyal ve kültürel etkinlik alanı oluşturan organizasyonlardır. Ancak, büyük izleyici kitlesine ve katılımcı sayısına sahip bu organizasyonlar, aynı zamanda güvenlik açısından da ciddi bir sorumluluk taşır.

Özel güvenlik, çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren kuruluşlar için hayati bir öneme sahipken, spor güvenliği, büyük etkinliklerde ve spor organizasyonlarında, katılımcıların ve izleyicilerin güvenliğini sağlamada da kritik bir rol oynamaktadır. Sporda güvenlik, sporcuların, seyircilerin ve tüm paydaşların güvenliğini koruma adına son derece önemlidir. Yaşam düzeninin bozulmadan sürdürülmesi ve insanların toplum içinde korkudan uzak yaşamalarının sağlanması güvenliğin etkili olmasıyla mümkündür. Özel Güvenlik Görevlileri; Genel kolluğun sorumluluğunda bulunan ve özel güvenlik komisyonunun kendisine tanıdığı alanda, daha çok suç önleme faaliyeti yapmakla görevlidir. Sadece özel güvenlik alanı sınırları

¹ Öğretim Görevlisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, hasangezer@ksu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6271-7109.

içerisinde görevli ve yetkilidir. Yetkileri; suçüstü halinde herkesin kullanabileceği türden yetkililerdir (Mortaş, 2019).

Spor organizasyonlarının güvenliği, hem taraftarların hem de sporcuların huzurunu sağlamak adına büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de bu alanda özel güvenlik sektörünün rolü giderek artmaktadır. Özellikle son yıllarda 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun ile yasal düzenlemeler güçlendirilmiş ve spor güvenliğinde adli yaptırımlar uygulanmaya başlanmıştır (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6222.pdf>).

Spor etkinlikleri, sadece katılımcılar ve izleyiciler için değil, organizatörler için de büyük bir organizasyon gücü ve güvenlik önlemleri gerektiren bir alan oluşturur. Özellikle büyük spor müsabakalarında, kalabalıkların yönetilmesi, taraftar gruplarının denetlenmesi, olası şiddet olaylarının önlenmesi ve acil durumların yönetilmesi gibi önemli güvenlik unsurları devreye girmektedir. Bu güvenlik önlemleri arasında en kritik unsurlardan biri, özel güvenlik personelinin etkinliği ve uzmanlığıdır. Sporda güvenlik, sporcuların ve seyircilerin sağlığını koruma amacı taşıyan bir dizi uygulama ve politikayı içerir. Spor, bireylerin fiziksel ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlasa da, beraberinde çeşitli riskleri de getirmektedir. Sporda güvenlik, yalnızca yasalarla belirlenen zorunluluklardan değil, aynı zamanda etik ve insani sorumluluklardan da kaynaklanır. Bu kapsamda, güvenliğin sağlanması için belirlenen ilkeler, spor ortamlarında etkili güvenlik önlemlerinin alınmasına temel oluşturur.

Sporda güvenlik, sporun her aşamasında; antrenmanlardan yarışmalara, seyirci davranışlarından stadyum veya spor salonu güvenliğine kadar çok boyutlu bir yaklaşım gerektirir. Sporda güvenlik, sporun icra edildiği her alanda, sporcuların, izleyicilerin ve diğer ilgili kişilerin sağlık ve

güvenliğini sağlamayı amaçlayan önlemler bütünüdür. Hem amatör hem de profesyonel sporcular için güvenlik, sadece fiziksel yaralanmaların önlenmesi değil, aynı zamanda mental ve çevresel faktörlerin dikkate alınması gereken bir konudur. Türkiye’de sporda güvenlik, sporun her aşamasında, organizasyonların güvenlik kültürüne yerleştirilmesi gereken bir mesele haline gelmiştir.

Kamu hizmetinde öncelikli olan güvenlik, ülke genelinde yaşayan tüm vatandaşları her türlü tehlikelerden korumak, temel ve devredilemez hak ve özgürlüklerin hiçbir kısıtlama olmaksızın, birey ve toplumların özgürce yaşayabileceği bir ortam oluşturmaktır.

Spor müsabakalarının güvenlik ihtiyaçları, organizasyonun türüne, ölçeğine ve katılımcı kitlesine göre değişiklik gösterebilir. Ancak, genel olarak güvenlik, hem iç mekânlarda (stadyumlar, salonlar) hem de dış mekânlarda (park alanları, çevre yollar) sağlanması gereken çok yönlü bir kavramdır. Güvenlik ihtiyaçları, sporcuların, taraftarların, görevlilerin ve medya çalışanlarının güvenliğini de kapsamaktadır.

Güvenlik görevlilerinin, spor müsabakalarının güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi için üstlendikleri görevler, etkinliğin hem katılımcılar hem de izleyiciler açısından sağlıklı bir ortamda yapılabilmesi için hayati öneme sahiptir.

2. SPOR MÜSABAKALARININ GÜVENLİK İHTİYAÇLARI

Spor müsabakaları, yalnızca fiziksel performansların sergilendiği etkinlikler olmanın ötesine geçer; aynı zamanda büyük kalabalıkları bir araya getiren, yüksek risk taşıyan organizasyonlardır. Müsabakalara katılan sporcular, teknik

ekipler, izleyiciler, medya çalışanları ve diğer organizasyon üyeleri bir araya geldiğinde, etkinliklerin güvenliği en önemli önceliklerden biri haline gelir. Spor müsabakaları, taraftarlar, sporcular, organizasyonlar ve çevreleri için önemli bir etkinlik olmanın yanı sıra, güvenlik açısından da büyük bir dikkat gerektiren organizasyonlardır. Dünya genelinde olduğu gibi futbol ve basketbol müsabakaları ülkemizde de en çok seyirci yoğunluğuna sahip spor dallarıdır. Söz konusu spor müsabakalarının yapıldığı stadyumlar ve salonlar sık sık şiddet olaylarına sahne olabilmektedir. Geçmişte stadyumlarda meydana gelen şiddet olayları kimi zaman ülkelerin birbiri ile savaşımasına neden olacak seviyeye gelmiş, binlerce insan futbol maçları nedeniyle hayatını kaybetmiş veya zarar görmüştür (Arıkan ve Çelik, 2007). Örnek verilecek olursa, Türkiye’de 1967 yılında Kayserispor ile Sivasspor arasında oynanan futbol karşılaşmasında taraftarlar arasında çıkan kavga ve izdiham nedeniyle 40 kişi hayatını kaybetmiştir. Bunlar da göstermektedir ki stadyumlarda güvenliğin sağlanması konusunda özel yaklaşımlar geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu bağlamda, özel güvenlik faktörü, spor organizasyonlarının başarısı ve sürdürülebilirliği için kritik bir rol oynamaktadır.

Spor etkinliklerinde güvenlik, sadece izleyicilerin fiziksel güvenliği ile ilgili değil, aynı zamanda organizasyonun prestiji ve sporcuların sağlığı ile de doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle, özel güvenlik görevlilerinin görev tanımları, etkinliklerin büyüklüğüne, organizasyonun türüne ve potansiyel tehditlere göre değişiklik göstermektedir. Güvenlik görevlileri, bu çerçevede; giriş kontrolü, kalabalık yönetimi, alan denetimi, acil durum müdahalesi, terör tehdidi ile mücadele gibi birçok alanda görev alırlar (Özdemir, 2021).

Türkiye’de özel güvenlik hizmetleri, genel (polis, jandarma ve sahil güvenlik) ve özel (belediye kolluğu, orman muhafaza gibi) kolluk örgütlerine yasalarla verilen asli görevler dışında kalan ve kamu düzeni dışında özel bir amaca hizmet eden kamu ya da özele ait yerlerin güvenlik önlemlerinin alınması amacıyla ortaya çıkmış, genel kolluğa yardımcı nitelikte bir kurumdur (Uçkun ve ark. 2012).

Spor organizasyonları, ulusal yasaların yanı sıra, uluslararası güvenlik standartlarına da uymak zorundadır. FIFA, UEFA ve IOC gibi uluslararası spor federasyonları, organizasyonlar için belirli güvenlik yönergeleri yayınlamaktadır. Bu yönergeler, güvenlik altyapısını, izleyici kapasitesini, acil durum hazırlıklarını ve diğer güvenlik önlemlerini kapsar. Ayrıca, güvenlik önlemleri konusunda yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekmektedir. UEFA 2018, organizasyonların güvenlik önlemlerini belirlerken uluslararası standartları göz önünde bulundurması gerektiğini vurgulamaktadır. Günümüzde özel güvenliğin genel kolluk kuvvetlerini tamamlayan yardımcı rolü oldukça büyük önem arz etmektedir. Güvenlik hizmetlerinde suç öncesinde caydırıcılıkta ve suç sonrasında suçlarla mücadelede, özel güvenlik hizmeti görevlileriyle genel kolluk kuvvetlerinin sürekli, etkin ve güçlü bir iletişim içinde olması gerekmektedir. Genel kolluk kuvvetlerinin özel güvenlik görevlileriyle iş birliği yapması neticesinde artan caydırıcılık ve daha verimli gerçekleştirilen güvenlik hizmetleri, kamu düzeninin sağlanmasında, dolayısıyla toplum huzuru konusunda sağlayacağı katkılar son derece önemlidir (Karakurt ve Bal, 2013).

Türkiye'deki spor organizasyonlarında, özellikle futbol maçlarında güvenlik büyük bir sorun haline gelmiştir. Stadyumlarda yaşanan şiddet olayları, taraftar gruplarının birbirlerine yönelik saldırıları, güvenlik önlemlerinin yetersizliğini ve etkin kriz yönetiminin eksikliğini gözler önüne

sermektedir. Bu tür olaylar, sporun sadece eğlence değil, aynı zamanda düzenin ve güvenliğin sağlanması gereken bir ortam olduğunu unutmamamız gerektiğini hatırlatmaktadır. Büyük seyirci kitlesinin bulunduğu stadyumlarda güvenlik birimleri tarafından alınan güvenlik önlemlerinin yeterliliği dünyada olduğu gibi Türkiye’de önemlidir. Güvenliğin sağlanması için güvenlik birimlerine, seyircilere, sporculara, yöneticilere, hakemlere, medyaya büyük iş düşmektedir (Taştan ve Ataman, 2016).

Büyük bir seyirci kitlesine yönelik olarak inşa edilen stadyumlarda güvenlik önlemlerinin önemi, gerekliliği ve yeterliliği hem Dünya genelinde hem de Türkiye’de üzerinde dikkatle durulması gereken konular arasında yer almaktadır. Bu bağlamda seyircilerin, sporcuların, stadyum çalışanlarının, hakemlerin, kısacası stadyumda bulunan her bireyin kendini güvende hissetmesi ve seyir zevkinin ön plana taşınması ve her bireyin güvenli bir biçimde stadyumdan ayrılmaları önem arz etmektedir (Yücel, S.A. ve ark. 2018).

Spor organizasyonlarında güvenlik, sadece olası fiziksel şiddeti engellemekle kalmaz, aynı zamanda organizasyonun sorunsuz bir şekilde işleyebilmesi için gerekli tüm riskleri yönetir. Spor etkinliklerinde güvenliğin sağlanması, üç temel başlıkta ele alınabilir:

2.1. Kalabalık Yönetimi ve İzdiham Engelleme

Spor müsabakalarında en büyük güvenlik tehditlerinden biri, büyük kalabalıkların bir araya gelmesidir. Özellikle futbol ve basketbol gibi sporlar, taraftarların yüksek heyecanla maçlara katıldığı etkinliklerdir. Kalabalığın kontrol edilmesi, güvenlik görevlilerinin en önemli sorumlulukları arasındadır. Güvenlik görevlilerinin kalabalığı düzenli bir şekilde yönetmeleri, izdihamı engellemeleri ve olası bir tehlike durumunda hızla tahliye gerçekleştirmeleri gerekmektedir (Yılmaz ve Aydın, 2020).

Kalabalıkların çoğunluğu eğlence amaçlı bir etkinlikte bulunurken, bazı izleyiciler aşırı heyecanlanabilir, hatta güvenlik tehditleri oluşturacak şekilde davranabilirler. Bu tür durumlarda güvenlik görevlileri, proaktif bir yaklaşım benimsemeli, izleyicilerle empati kurarak sorunları büyümeden çözmeli, gerektiğinde fiziksel müdahale için uygun adımları atmalıdır (Şahin, 2020).

Spor etkinliklerinde fiziki güvenlik önlemleri, her zaman en önemli ve ilk başvuru unsurudur. Bu önlemler; bilet kontrolleri, turnike sistemleri, güvenlik kameraları, alan sınırlandırmaları, güvenlik personeli sayısının artırılması ve güvenlik bariyerlerinin kurulması gibi çeşitli yöntemlerle sağlanır. Ayrıca, her etkinlikte farklı güvenlik önlemleri alınması gerekebilir. Örneğin, stadyumda gerçekleştirilen futbol maçları ile kapalı salonlarda yapılan basketbol maçlarının güvenlik ihtiyaçları farklılık gösterebilir.

Spor etkinliklerine katılan izleyiciler ve diğer katılımcılar, güvenlik riskleri oluşturabilecek davranışlar sergileyebilirler. Özellikle alkol tüketimi, aşırı heyecan, şiddet içeren davranışlar ya da maç sonrasındaki kargaşalar, güvenlik görevlilerinin müdahalesini gerektirebilir. Bazı izleyiciler, kurallara uymadıklarında veya olumsuz davranışlar sergilediklerinde güvenlik görevlileriyle karşı karşıya gelebilir.

Bu tür durumların önlenmesi için izleyicilerle sürekli iletişim kurmak, kuralların açıkça iletilmesi ve gerektiğinde müdahalelerin sert ancak adil bir şekilde yapılması önemlidir. Ancak bazen, izleyicilerin davranışlarını kontrol etmek, organizatörler ve güvenlik görevlileri için zorlu bir görev haline gelebilir.

2.2. Bilet Kontrolü ve Güvenlik Tarama

Bilet kontrolü ve güvenlik taramaları, spor müsabakalarındaki en temel güvenlik önlemlerindendir. Biletli ve

izinsiz kişilerin ayırt edilmesi, stadyum alanına tehlikeli malzemelerin girmesinin engellenmesi için güvenlik görevlilerinin büyük bir titizlikle çalışması gerekir. Metal dedektörleri, çanta arama gibi güvenlik taramaları, etkinliklerin güvenliğini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır (Karakaya ve Çolak, 2019). Bilet kontrolü ve turnike sistemleri, yalnızca izleyicilerin etkinlik alanına girmelerini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda izinsiz kişilerin stadyum ya da salona girmesini engeller. Bu tür fiziksel güvenlik önlemleri, güvenlik görevlilerinin hızlı ve etkili müdahale etmelerine olanak sağlar (Karakaya ve Çolak, 2019). Girişlerde yapılan güvenlik kontrolleri, özel güvenlik görevlilerinin en önemli görevlerinden biridir. Stadyum veya etkinlik alanına giren her bir kişinin, çantaları ve kişisel eşyaları güvenlik taramasına tabi tutulur. Bu tarama, potansiyel tehlikeli malzemelerin (silahlar, patlayıcılar, uyuşturucu vb.) etkinlik alanına girmesini engeller.

Bilet kontrolleri, izinsiz kişilerin alana girmesini engelleyen bir diğer önemli güvenlik önlemidir. Bu tür kontroller, etkinliklerin düzenli bir şekilde devam etmesi için kritik bir rol oynar. Ayrıca, bu kontrollerin hızlı ve etkili bir şekilde yapılması, kalabalıkların birikmesini ve olası gerginlikleri önler.

2.3. Taraftar Şiddeti ve Çatışmaların Önlenmesi

Spor etkinliklerinde taraftarlar arasında çıkan şiddet olayları, güvenlik açısından ciddi bir tehdit oluşturabilir. Taraftarlar arasındaki gerginlikler, bazen fiziksel çatışmalara yol açabilir. Bu tür olayların önceden tahmin edilmesi ve güvenlik görevlilerinin hızlı bir şekilde müdahale etmesi, bu tür şiddetlerin engellenmesinde kritik bir öneme sahiptir (Özdemir, 2021).

Spor organizasyonlarında psikolojik güvenlik, şiddet, ırkçılık, ayrımcılık ve benzeri tehditlerin engellenmesi açısından önemlidir. Taraftarlar arasındaki gerginlikler, sporcuları da olumsuz etkileyebilir. Bu durumun önüne geçmek için, güvenlik

görevlilerinin ve organizasyonların psikolojik güvenlik politikaları oluşturması gerekmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalarda, taraftarlar arasında şiddetin önlenmesi için etkili eğitim programlarının ve psikolojik destek hizmetlerinin önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca, sosyal medya üzerinden yapılan saldırılar da sporcuların psikolojik güvenliğini tehdit eden bir diğer unsurdur (Korkmaz ve Gültekin, 2021).

3. ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN ROLÜ

Spor müsabakalarından büyük konserlere, özel etkinliklerden kamuya açık organizasyonlara kadar birçok alanda güvenliğin sağlanması için özel güvenlik görevlilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu profesyoneller, sadece fiziksel güvenliğini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda etkinliklerin düzenli bir şekilde ilerlemesi için hayati bir rol oynarlar.

Fiziksel güvenlik, spor organizasyonlarının en önemli unsurlarından biridir. Stadyumlar, spor salonları ve açık alanlarda yapılan etkinlikler, büyük kalabalıkları barındırdığı için birçok güvenlik riski barındırmaktadır. Taraftarların güvenliği, organizasyonların ilk önceliğidir. Bu bağlamda, güvenlik kameraları, biyometrik güvenlik sistemleri, profesyonel güvenlik personeli ve acil durum çıkışları gibi önlemler hayati önem taşır. Kaynaklardan biri olan stadyumlarda güvenlik önlemlerinin sadece iç mekânlarla sınırlı kalmaması gerektiğini, dış alanların da güvenlik önlemleriyle desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Güvenlik görevlilerinin, acil durumlara nasıl müdahale edeceklerini bilmeleri gerekir. Şiddetli tartışmalar, isyanlar ya da fiziksel saldırılar gibi durumlarda güvenlik görevlileri, olaylara anında müdahale edebilecek eğitim ve deneyime sahip olmalıdır. Güvenlik görevlilerinin kriz yönetimi, ilk yardım ve iletişim becerileri de etkin güvenlik sağlamada kritik bir rol oynar. Güvenlik görevlilerinin etkin güvenlik

sağlamak için iyi bir eğitim ve iletişim ağına sahip olmaları gerekir. Güvenlik personelinin birbirleriyle ve diğer acil durum birimleri ile sürekli iletişim halinde olmaları, olaylara hızlı ve etkili bir şekilde müdahale etmelerine yardımcı olur (Yılmaz ve Arslan, 2020).

Hava ve deniz limanlarına yönelik gerçekçi risklerin yönetilmesi amacıyla kurumsallaşmış güvenlik eğitimi hizmetleri, elemanlı özel güvenlik hizmetlerinin sunulduğu diğer güvenlik hizmet dalları için de işe koşulabilir. Sağlık kurumlarında güvenlik hizmeti sunan özel güvenlik görevlileriyle, alışveriş merkezlerinde güvenlik hizmeti sunan özel güvenlik görevlileri aynı bilgi, beceri ve tutumlarla donatılmamalıdır. Eğitim kurumlarında güvenlik hizmeti sunan özel güvenlik görevlileri enerji tesislerinde ya da turizm tesislerinde güvenlik hizmeti sunan özel güvenlik görevlileriyle aynı bilgi, beceri ve tutumlarla donatılmaları halinde güvenlik hizmetlerini başarılı şekilde sunamayabilirler (Aras, 2018). Bu bağlamda düşünüldüğünde spor güvenliği alanında çalışacak Özel Güvenlik Görevlilerinin sporda güvenlik alanında özel bir eğitim alması ve bu alanda uzmanlaşması sporda güvenlik açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Spor müsabakalarının güvenliğinin sağlanmasında özel güvenlik görevlileri, sadece güvenlik önlemlerini almakla kalmaz, aynı zamanda etkinliklerin düzenli bir şekilde ilerlemesine katkı sağlar. Bu bağlamda, güvenlik görevlilerinin yerine getirdiği başlıca görevler şunlardır:

3.1. Acil Durum Müdahalesi ve İlk Yardım

Acil durumlar, spor organizasyonlarında her zaman bir risk faktörü olarak mevcuttur. Doğal afetler, tıbbi acil durumlar, yangınlar veya diğer beklenmedik olaylar, güvenlik görevlilerinin ve organizatörlerin hızlı bir şekilde müdahale etmesini gerektirir.

Bu tür durumlarla başa çıkabilmek için, etkinliklerin başından itibaren acil durum planlarının hazır olması şarttır.

Spor etkinliklerinde, beklenmeyen olaylar ya da acil durumlar yaşanabilir. Yangın, tıbbi acil durumlar, terörist saldırılar veya doğal afetler gibi durumlar, güvenlik görevlilerinin hızlı bir şekilde müdahale etmelerini gerektirir. Güvenlik görevlilerinin bu tür durumlarla başa çıkabilmek için önceden belirlenmiş acil durum prosedürlerine hâkim olmaları gerekir.

Acil bir durumda, güvenlik görevlileri yalnızca olay yerindeki düzeni sağlamakla kalmaz, aynı zamanda izleyicileri tahliye etmek, güvenli bölgelere yönlendirmek ve olası tehlikeleri en aza indirmek için gerekli adımları atmalıdır. Ayrıca, acil sağlık müdahale ekipleriyle iş birliği yaparak, tıbbi yardım sağlamak da güvenlik görevlilerinin sorumluluğundadır. Kriz anlarında soğukkanlılıkla hareket edebilmek, güvenlik görevlilerinin etkinliğini artıran önemli bir beceridir.

Güvenlik görevlileri, acil durum müdahale prosedürlerini ezbere bilmeli, gerektiğinde izleyicilerle iletişime geçerek onları yönlendirmeli, kriz anlarında soğukkanlılıkla hareket etmelidir. Ancak, bazen bu tür acil durumlar beklenmedik şekilde gelişebilir ve güvenlik ekiplerinin hazırlık seviyeleri yetersiz kalabilir. Bu nedenle, güvenlik stratejilerinin esnek olması, farklı kriz senaryoları için planların geliştirilmesi gerekmektedir.

Spor müsabakalarında kazalar veya sağlık problemleri yaşanabilir. Bu tür acil durumlara müdahale edebilmek için güvenlik görevlilerinin temel ilk yardım bilgisine sahip olmaları gerekir. Sağlık problemleriyle karşılaştığında, güvenlik görevlileri hızla ilk müdahaleyi yapmalı ve profesyonel sağlık ekiplerinin ulaşmasını sağlamalıdır (Kaya, 2018).

3.2. Risk Değerlendirmesi ve Güvenlik Planlaması

Güvenlik görevlilerinin bir diğer önemli rolü, etkinlik öncesinde risk değerlendirmesi yaparak güvenlik planlarını hazırlamalarıdır. Potansiyel tehlikelerin önceden tespit edilmesi, bu risklere karşı önlemler alınması gerekir. Bu planlama aşamasında, güvenlik görevlilerinin organize bir şekilde çalışması, etkinliğin güvenliği açısından oldukça önemlidir (Yıldırım, 2020).

3.3. Teknolojik Güvenlik Sistemlerinin Kullanımı

Modern spor etkinliklerinde, güvenlik sadece manuel yöntemlerle sağlanmaz. CCTV kameraları, giriş çıkış kontrol sistemleri, metal dedektörleri ve diğer teknolojik güvenlik sistemleri, etkinliklerin güvenliği için kritik araçlardır. Güvenlik görevlilerinin bu teknolojileri etkin bir şekilde kullanabilmesi, güvenlik risklerini minimuma indirmeye yardımcı olur (Özkan, 2019).

4. GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN EĞİTİM VE YETKİNLİKLERİ

Türkiye’de bu hizmet dallarında görev yapan özel güvenlik görevlileri de diğerleri gibi öncelikle 5188 sayılı yasayla öngörülmüş olan özel güvenlik temel ve yenileme eğitimlerini tamamlayıp sınavlara katılmaktadırlar. Ancak bu hizmet dallarında görev yapan özel güvenlik görevlilerinin ayrıca Sivil Havacılık Güvenliği ve Deniz Limanı Güvenliği ile ilgili uluslararası mevzuatın zorunlu kıldığı eğitim programlarını da tamamlamaları gerekmektedir. Böylece bu hizmet dallarında görev yapan özel güvenlik görevlileri güvenlik hizmetlerini “sektörlere özgü güvenlik ihtiyaçları çerçevesinde” gerçekleştirmek üzere uzmanlaşmaktadırlar.

Hava ve deniz limanlarına yönelik gerçekçi risklerin yönetilmesi amacıyla kurumsallaşmış güvenlik eğitimi hizmetleri, elemanlı özel güvenlik hizmetlerinin sunulduğu diğer güvenlik hizmet dalları için de işe koşulabilir. Sağlık kurumlarında güvenlik hizmeti sunan özel güvenlik görevlileriyle, alışveriş merkezlerinde güvenlik hizmeti sunan özel güvenlik görevlileri aynı bilgi, beceri ve tutumlarla donatılmamalıdır. Eğitim kurumlarında güvenlik hizmeti sunan özel güvenlik görevlileri enerji tesislerinde ya da turizm tesislerinde güvenlik hizmeti sunan özel güvenlik görevlileriyle aynı bilgi, beceri ve tutumlarla donatılmaları halinde güvenlik hizmetlerini başarılı şekilde sunamayabilirler. Güvenlik hizmetlerinin “sektörlere özgü” niteliği göz ardı edildiğinde elemanlı özel güvenlik hizmetlerinden beklenen faydanın elde edilmesi güçleşir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bu gerekçeyle, kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyetteki elemanlı özel güvenlik hizmetlerini, dallarında kurumsal çerçevede uzmanlaşmış özel güvenlik görevlileri aracılığıyla sağlamaya yönelmelidir. Bu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yararına. Türkiye’de çeşitli nedenlerle eleştirilerin hedefi olan özel güvenlik sektörü kurumsal uzmanlaşmanın sunacağı fırsatlardan en çok yararlanan taraflardan biri olacaktır (Aras, 2018).

Spor etkinliklerinde görev yapan özel güvenlik görevlilerinin eğitim süreçleri, güvenliklerinin etkinliğini doğrudan etkileyen bir faktördür. Etkin güvenlik için, güvenlik görevlilerinin aşağıdaki eğitimlerden geçmesi gerekir:

4.1. Kalabalık Yönetimi ve Kriz Müdahale Eğitimi

Güvenlik görevlilerinin en önemli eğitim alanlarından biri, kalabalık yönetimi ve kriz müdahale becerileridir. Bu eğitim, kalabalığın düzenli bir şekilde yönetilmesi, olası tehlike anlarında güvenli tahliye ve hızlı müdahale yöntemlerini kapsar. Eğitim,

güvenlik görevlilerinin kriz anlarında etkin bir şekilde iletişim kurmalarını sağlar (Karakaya ve Çolak, 2019).

4.2. Sosyal İletişim ve İnsan Psikolojisi

Spor etkinliklerinde taraftarlarla sıkça etkileşimde bulunan güvenlik görevlilerinin, insan psikolojisi ve sosyal iletişim konusunda da eğitim alması gerekmektedir. Taraftarlarla doğru iletişim kurarak, potansiyel gerginliklerin önüne geçmek güvenlik açısından oldukça önemlidir (Gültekin, 2017).

4.3. Terörizm ve Güvenlikte Stratejik Planlama

Spor etkinlikleri, büyük kalabalıkları bir araya getiren organizasyonlar olduklarından, terörist gruplar için potansiyel hedefler olabilir. Etkinliklerde yaşanabilecek terörist saldırılar, izleyicilerin, sporcuların ve organizasyon çalışanlarının can güvenliğini tehdit edebilir. Bu nedenle, güvenlik görevlileri yalnızca fiziksel güvenliğini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda olası tehditleri önceden tespit etmeye yönelik çalışmalar da yapar.

Güvenlik görevlilerinin, şüpheli paketler, kişilerin davranışları, kimlik kontrolü ve güvenlik taramaları gibi uygulamalarla potansiyel tehlikeleri önceden belirlemeleri gerekmektedir. Ayrıca, acil durum prosedürlerine hazırlıklı olmak, bir terör saldırısı ya da doğal afet gibi büyük olaylara karşı hızlı bir müdahale süreci oluşturmak önemlidir (Erkoc, 2021).

Spor etkinlikleri büyük bir hedef oluşturduğundan, güvenlik görevlilerinin terörizm gibi büyük tehditlere karşı stratejik planlama yapabilmeleri gerekmektedir. Güvenlik görevlilerinin, potansiyel terörist saldırılara karşı hazırlıklı olmaları, organizasyonun güvenliğini sağlayacaktır (Yılmaz, 2021). Kalabalıklar, coşkulu ve heyecanlı bir ortamda ani bir panik, aşırı sıkışıklık ya da kavga gibi olaylarla karşılaşabilir. Bu gibi durumlar, fiziksel güvenlik risklerine yol açabilir. Kalabalıkların kontrol altında tutulması, özellikle giriş çıkış

noktalarında, stadyumun çeşitli alanlarında ve acil çıkışlarda sağlanmalıdır.

5. SPOR MÜSABAKALARINDA GÜVENLİK ZORLUKLARI

Spor, sporcular, antrenörler ve seyirciler gibi çeşitli paydaşlara olanak tanıyan programlaması nedeniyle toplum üzerinde önemli bir etki yaratma fırsatına sahiptir. Büyük spor etkinlikleri göz önüne alındığında bu etkinliklerin toplumun gelişimine önemli katkılar sağladığı göz ardı edilemez. Bu kapsamda spor etkinlikleri; Etkinliğin yerinin ve etkinliğin, etkinliğin ulusal veya uluslararası düzeyde gerçekleşmesine bağlı olarak kültür ve turizm konularını etkilediği bilinmektedir. Ayrıca spor müsabakasını yürüten ve katılan bireyler için de önemli fırsatlar yarattığı görülmektedir. Büyük spor organizasyonları olmakla birlikte; Katılımcıları, seyircileri, sponsorları ve paydaşları mutlu etmenin yanı sıra insan kaynağını dikkatli yönetmek, riskleri öngörerek önlem almak, güvenlik tedbirlerini almak ve beklentilere uygun davranışlar sergilemek önemlidir (Bilgiler, ve Vural, 2023). Türkiye'deki spor müsabakalarında yaşanan şiddet olayları genellikle taraftar gruplarının aşırı bağlılıkları ve karşıt gruplarla yaşadıkları gerilimlerden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, güvenlik personelinin yetersiz eğitimi ve bu olaylara karşı zayıf tepkisi sorunları büyütmektedir. Özellikle stadyum güvenliğini sağlamak amacıyla alınan önlemler çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Bu durum, taraftarların güvenliğini sağlamak için daha etkin ve koordineli bir güvenlik stratejisine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Spor müsabakalarında güvenlik, sporcuların, seyircilerin, hakemlerin ve diğer tüm katılımcıların güvenliğini sağlamaya yönelik önemli bir konudur. Spor etkinliklerinde güvenliği

sağlamak, çeşitli zorluklarla karşılaşmayı gerektirir. Bu zorluklar, güvenlik görevlilerinin etkili bir şekilde yönetmeleri gereken karmaşık durumlar yaratabilir. Spor müsabakaları, özellikle büyük stadyumlarda ve arenalarda gerçekleştirildiğinde, kalabalık yönetimi önemli bir güvenlik zorluğu yaratır. Binlerce hatta on binlerce izleyicinin aynı anda bir arada bulunduğu etkinliklerde, kalabalıklar fiziksel tehlikeler oluşturabilir. Seyircilerin stadyum alanına girişleri sırasında yapılan güvenlik taramaları, potansiyel tehditlerin engellenmesi için kritik öneme sahiptir (Çetin, 2019).

Kalabalıkların kontrol altına alınması, düzenin korunması ve istenmeyen olayların önlenmesi, güvenlik görevlilerinin en kritik sorumluluklarından biridir. Ancak, geniş alanlarda kalabalık yönetimi, sayısal yetersizlik ya da altyapı eksiklikleri gibi sorunlarla karşılaşılabilir.

5.1. Taraftar Şiddeti ve Toplumsal Gerilimler

Taraftar; “üyesi olduğu ya da yakınlık hissettiği, bireysel ya da grup spor kulüplerinin faaliyetlerini maddi ve manevi olarak destekleyen spor karşılaşmalarını izleyen halk kitlesi” olarak tanımlanır (Çetin, 2015).

Spor etkinliklerinde, bazen taraftarlar arasında çıkan gerilimler şiddet olaylarına yol açabilir. Bu tür olaylar, hem etkinlik için tehlike oluşturur hem de organizatörlerin itibarını zedeler. Güvenlik görevlilerinin, taraftarlar arasındaki bu gerginlikleri önceden tespit etmesi ve proaktif bir şekilde müdahale etmesi gerekir (Yıldırım, 2020). Taraftarlar arasında zaman zaman yaşanan şiddet, spor etkinliklerinde karşılaşılan en büyük güvenlik tehditlerinden biridir. Taraftar gruplarının birbirleriyle çatışması, sporculara yönelik saldırılar, hırsızlık ve taşkınlık gibi olaylar, güvenlik görevlilerinin sürekli müdahalelerini gerektiren durumlardır. Taraftar şiddeti,

genellikle maçın sonucuna, rekabete ya da ideolojik faktörlere dayalı olarak tetiklenebilir.

Taraftarın yaşı, cinsiyeti, spor türü ve mekânı gibi değişkenler, spor kültüründe farklılıklara ve taraftarların demografik özellikleri ile psikososyal özelliklerinin etkisine yol açarak, beklentilerine göre performans göstermeleri gereken bir performansın önemini ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan düşünüldüğünde sporun eğitici yanının da vurgulanmasının gerekliliği özellikle toplu izleme alanlarında saldırganlık, şiddet eylemleri için önlemler alınması gerekliliği, multidisipliner bir alan olan spor alanının sosyolojik açıdan da incelenmesi gerekliliğini ve bu alandaki yöntemlerin spor alanına da aktarılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu şiddet olaylarının önlenmesi için güvenlik görevlilerinin sadece fiziksel gücü kullanması değil, aynı zamanda psikolojik yaklaşım, iletişim becerileri ve proaktif davranışlar geliştirmesi gerekir. Taraftar gruplarının birbirlerine karşı agresif tutumlar sergilemesi, bazen organizatörlerin ve güvenlik görevlilerinin kontrolünü aşabilir. Bu durumda, olayların büyümemesi için hızlı ve etkili müdahale stratejileri gereklidir.

5.2. Terörizm ve Güvenlik Tehditleri

Büyük spor etkinlikleri, terörist saldırılar için potansiyel hedeflerdir. Terör tehditlerine karşı etkin güvenlik önlemleri almak ve gerektiğinde hızlı bir şekilde yanıt vermek önemlidir. Güvenlik görevlilerinin bu tür tehditlere karşı hazırlıklı olmaları, etkinliğin güvenliğini sağlamak için gereklidir (Kaya, 2018). Spor etkinlikleri, büyük kalabalıklar ve medya ilgisi sayesinde, terörist gruplar için hedef haline gelebilir. Terörist saldırılar, izleyicilerin, sporcuların ve organizatörlerin güvenliğini tehdit ederken, etkinliğin güvenli bir şekilde tamamlanmasını imkansız hale getirebilir. 11 Eylül saldırıları ve sonrasındaki dönemde,

spor etkinliklerinde güvenlik önlemleri büyük ölçüde arttırılmış olsa da, terör tehditlerine karşı mücadele etmek hala önemli bir güvenlik zorluğudur.

Bomba tehdidi, kalabalıklar arasında meydana gelen panik, ya da büyük çaplı saldırılar, her türlü spor organizasyonunda yaşanabilir. Bu tehditlere karşı güvenlik önlemleri arttırılmakta, şüpheli davranışlar, yabancı paketler ve izinsiz kişiler sıkı bir şekilde izlenmektedir. Ancak, yüksek teknolojiye sahip güvenlik sistemlerinin bile terörist saldırılarını tamamen engelleyebileceğini söylemek zordur. Bu nedenle, güvenlik görevlilerinin sürekli eğitim alması ve kriz anlarında hızlı ve etkili müdahale etmeleri gerekmektedir.

5.3. Dijital Güvenlik ve Siber Saldırıları

Modern spor organizasyonlarında, dijital güvenlik de büyük bir öneme sahiptir. Siber saldırılar, etkinliklerin güvenliğini tehlikeye atabilir. Bu nedenle, güvenlik görevlilerinin dijital güvenlik sistemlerini etkin bir şekilde kullanabilmeleri önemlidir (Özkan, 2019).

6. GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN STRATEJİK ÖNEMİ

Özel güvenlik görevlilerinin etkinliklerdeki rolü, yalnızca güvenlik sağlamakla sınırlı değildir. Güvenlik görevlileri, organizasyonun başarısı için kritik bir stratejik unsurdur. Etkinliklerin sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesi, izleyicilerin güven içinde keyif alması ve sporcuların performanslarını sergileyebilmesi, güvenlik görevlilerinin profesyonelce yaptığı işin sonucudur. Bu nedenle güvenlik görevlilerinin stratejik önemi, bir organizasyonun başarısı ile doğrudan ilişkilidir. Spor organizasyonları, güvenlik görevlilerinin etkin rol oynamasını sağlayarak bu başarıyı yakalayabilirler. Spor güvenliği

konusunda özel güvenlik görevlilerine düzenli olarak spor güvenliği konusunda eğitimlerinin güncellenmesi ve uzmanlık alanlarına göre görevlendirilmesi sağlanmalıdır.

6.1. Kalabalık Yönetimi ve İletişim

Spor müsabakalarındaki en büyük güvenlik sorunlarından biri kalabalık yönetimidir. Güvenlik görevlileri, kalabalıkların coşkusunu, heyecanını ve bazen kontrolden çıkabilen davranışlarını düzgün bir şekilde yönetmek için sağlam bir eğitimin geçmelidir. Bu eğitim, güvenlik görevlilerinin izleyicilere yönelik uygun iletişim yöntemleri geliştirmelerine olanak tanır. İyi bir iletişim, taraftarlar arasında potansiyel gerilimlerin engellenmesinde ve olayların büyümeden yatıştırılmasında kritik bir rol oynar (Şahin, 2020). Spor organizasyonlarında taraftar grupları arasındaki gerginlikler, şiddetli olaylara yol açabilir. Bu tür olaylarda, güvenlik görevlilerinin zamanında müdahale etmeleri gerekir. Güvenlik görevlilerinin, bu tür olaylarda soğukkanlı kalabilmesi ve olası şiddetin çıkmasını ya da büyümeden engellemesi önemlidir.

6.2. Zorlu Durumlarla Başa Çıkabilme

Güvenlik görevlilerinin eğitimi, sadece standart güvenlik önlemleriyle sınırlı kalmamalıdır. Olası zorlu durumlar için de hazırlıklı olmaları gerekir. Deprem, yangın veya benzeri acil durumlar gibi doğal afetler ya da bir terör saldırısı gibi beklenmedik olaylar, spor etkinliklerinin güvenliği için ciddi bir tehdit oluşturabilir. Güvenlik görevlilerinin bu tür durumlarla başa çıkabilecek şekilde eğitilmeleri ve bu tür durumlara yönelik acil müdahale protokollerini etkin bir şekilde uygulamaları gereklidir (Erkoc, 2021).

6.3. Dijital Güvenlik ve Teknolojik Yenilikler

Spor organizasyonlarının dijital ortamda da güvenliği sağlanması gerekmektedir. Siber güvenlik, büyük

organizasyonların karşılaştığı en yeni tehditlerden biridir. Etkinliklerin dijital altyapıları, bilet satış sistemleri, medya hakları ve taraftar etkileşimi gibi unsurların güvenliği, sadece fiziksel güvenlik önlemleriyle sağlanamaz. Güvenlik görevlilerinin bu dijital tehditlere karşı nasıl önlemler alacaklarını bilmeleri de hayati önemdedir. Akıllı güvenlik sistemleri, yüz tanıma teknolojisi ve dijital izleme sistemleri gibi teknolojiler, spor etkinliklerinde güvenliği sağlamak için kullanılabilir. Bu tür teknolojilere hakim olmak, güvenlik görevlilerinin etkinliği artıracak ve çeşitli tehditlere karşı hızlı çözüm üretebilecektir (Akkaya, 2019).

7. GÜVENLİKTE YENİLİKÇİ YÖNTEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Özellikle büyük etkinlikler, organizasyonlar ve kalabalık alanlarda güvenliği sağlamak, yeni nesil teknolojilerin etkili kullanımıyla daha mümkün hale gelmektedir. Teknolojik gelişmeler, güvenlik stratejilerini yeniden şekillendirirken, güvenlikte yenilikçi yöntemlerin uygulanması, riskleri minimize etmek ve olaylara hızlı müdahale edebilmek adına büyük fırsatlar sunmaktadır. Spor etkinliklerinde güvenliği sağlamak, sürekli gelişen bir alan olup, her yeni etkinlikte farklı tehditler ve zorluklar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, güvenlikte yenilikçi yöntemlerin uygulanması önemlidir. İşte güvenlik sağlama konusunda bazı önerilen stratejiler:

7.1. Eğitim ve Bilinçlendirme

Spor etkinliklerinde güvenlik görevlilerinin sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik açıdan da hazır olmaları gerekmektedir. Eğitim, güvenlik görevlilerine kalabalık yönetiminden psikolojik stresle başa çıkmaya kadar geniş bir yelpazede bilgi sağlamalıdır. Bu tür eğitimlerle, güvenlik görevlilerinin tepkileri daha soğukkanlı ve profesyonel olacaktır.

Ayrıca, izleyicilere yönelik bilinçlendirme faaliyetleri de gerçekleştirilmelidir. İzleyiciler, etkinliklerde nasıl davranacaklarını, güvenlik tehditlerine karşı ne gibi önlemler alacaklarını bilmeli, olası tehlikeler konusunda duyarlı hale gelmelidir.

7.2. Yeni Teknolojilerin Kullanımı

Spor organizasyonlarında güvenliği sağlamak için yeni teknolojilerden yararlanmak önemlidir. Özellikle yüz tanıma sistemleri, akıllı telefonlar aracılığıyla taraftarların güvenlik taramaları, dronelar ile alan izleme gibi teknolojiler, güvenlik süreçlerini daha verimli hale getirebilir. Bu tür yenilikçi teknolojilerin etkin bir şekilde kullanılması, güvenlik görevlilerinin hızlı ve doğru bir şekilde tehditleri tanıyıp önlem almasına yardımcı olur. Spor organizasyonlarında güvenliğin artırılması için akıllı kamera sistemleri ve yüz tanıma teknolojileri yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu sistemler, stadyum gibi geniş alanlarda şüpheli hareketleri hızlı bir şekilde tespit edebilir. Akıllı kameralar, kalabalıklar arasında belirli bir kişinin ya da grubun hareketlerini izlerken, yüz tanıma teknolojisi, tanımlanan kişilerin organizasyon alanına giriş yapıp yapmadığını kontrol eder (Altın, 2023).

Drone'lar, spor organizasyonlarında güvenliği sağlamak için giderek daha fazla kullanılmaktadır. Drone'lar, geniş alanların havadan izlenmesine olanak tanır ve organizasyon alanındaki kalabalığın hareketlerini sürekli olarak gözetler. Ayrıca, stadyumun dış alanında meydana gelebilecek güvenlik ihlallerine hızlı müdahale edilmesini sağlar (Kara ve Yalçın, 2024). Spor organizasyonları, bu teknolojileri kullanarak hem güvenlik seviyelerini artırabilir hem de katılımcıların etkinliklere daha güvenli bir şekilde katılmasını sağlayabilir.

7.3. Entegre Güvenlik Sistemi

Spor etkinliklerinde güvenliği sağlamak için tek bir güvenlik sistemine güvenmek yeterli değildir. Güvenlik görevlileri, birden fazla güvenlik sisteminin entegre bir şekilde çalıştığı bir yapıda çalışmalıdır. Bu sistemler, hem fiziksel güvenlik önlemlerini (kameralar, bariyerler, güvenlik personeli) hem de dijital güvenlik önlemlerini (siber güvenlik, veritabanı güvenliği) kapsamalıdır. Güvenlik görevlileri, bu entegre sistemleri kullanarak etkinlikteki her türlü tehdidi etkili bir şekilde yönetebilirler (Güler, 2020). Entegre güvenlik sistemleri, farklı güvenlik bileşenlerinin tek bir sistemde birleştirildiği, etkin ve çok yönlü bir güvenlik yaklaşımını ifade etmektedir. Bu sistemler, çeşitli teknolojik araçları ve yöntemleri bir arada kullanarak güvenliği artırmak amacıyla tasarlanır. Spor organizasyonlarında, büyük katılımcı kitlesi ve kalabalık ortamlar göz önüne alındığında, entegre güvenlik sistemlerinin önemi giderek artmaktadır. Bu tür sistemler, güvenlik tehditlerini önceden tespit edebilmek, olaylara hızlı müdahale edebilmek ve güvenlik personelinin daha verimli bir şekilde çalışabilmesini sağlamak için kritik bir rol oynamaktadır.

8. SONUÇ

Spor organizasyonlarında güvenlik, tek bir birim tarafından değil, birçok birim tarafından sağlanır. Bu birimler arasında polis, sağlık ekipleri, yangın güvenliği personeli ve organizasyon görevlileri yer alır. Güvenlik görevlilerinin bu birimlerle koordineli bir şekilde çalışması, etkinliklerin güvenli bir şekilde gerçekleşmesini sağlar.

Spor etkinliklerinde güvenlik, organizasyonun başarısını doğrudan etkileyen, son derece önemli bir unsurdur. Güvenlik görevlilerinin etkinliği, sadece izleyicilerin güvenliğini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda organizasyonun düzenli bir

şekilde işlemesi, acil durumlara karşı hızlı müdahale edilmesi ve teknolojik tehditlere karşı hazırlıklı olunmasını sağlar. Spor müsabakalarının güvenlik ihtiyaçları, organizasyonun türüne ve ölçeğine göre farklılık gösterse de, her organizasyonda ortak bazı temel güvenlik önlemleri bulunmaktadır. Fiziksel güvenlik, psikolojik güvenlik, siber güvenlik gibi alanlarda alınacak önlemler, güvenli bir etkinlik düzenlemek için kritik öneme sahiptir. Güvenlik görevlilerinin iş anlamı düzeylerinin örgütsel bağlılık düzeylerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Güvenlik görevlilerinin yaptıkları işler aracılığıyla; insanların güvenliğini sağlıyor olmaları, insanların onlardan sürekli yardım ve öneri beklemeleri ve başka birçok sosyal destek sağlayıcı etmen içermesi bu meslek grubunda çalışan bireylerin yaptıkları işin sonucunda bir anlam hissi elde etmelerine katkı sağlamaktadır (Kara, 2016).

Türkiye’de özel güvenlik mesleğinin henüz profesyonelleşme yönünde çaba sarf ettiği ancak henüz istenen seviyeye erişemediği görülmektedir. Öncelikli olarak Türkiye’de özel güvenlik alanına ilişkin bir meslek kuruluşu bulunmamaktadır. Bu durum özel güvenlik görevlilerinin, mesleğin kendi kendini düzenleyebilmesi başta olmak üzere özerklik, mesleki ideoloji ve mesleki kimlik algılarını doğrudan etkileyen bir faktör olabilir. Bir meslek örgütüne sahip olmadan özel güvenlik alanı kendini diğer mesleklere nazaran daha profesyonel bir kategoriye koyacak mekanizmayı sağlayamaz (Aras, 2018).

Güvenlik görevlilerinin profesyonelce eğitilmeleri, yeni güvenlik teknolojilerine hakim olmaları ve entegre bir güvenlik sistemi kullanmaları, etkinliklerin güvenliğini artıracak temel unsurlar arasındadır. Özel güvenlik görevlilerinin etkinliklerde başarılı olabilmesi için düzenli eğitimler almaları gereklidir. Bu eğitimler, yalnızca fiziksel güvenlik önlemleri ile sınırlı kalmamalı, aynı zamanda kriz yönetimi, acil durum müdahalesi,

iletişim becerileri ve psikolojik destek alanlarında da olmalıdır. Güvenlik görevlilerinin profesyonelliklerini artırmak, olası krizlere hızlı ve etkili bir şekilde müdahale etmelerini sağlar.

Eğitim programları, ayrıca güvenlik görevlilerinin teknolojik gelişmeleri takip etmelerini, yeni güvenlik sistemlerini kullanabilmelerini ve dijital tehditlere karşı hazırlıklı olmalarını da teşvik etmelidir (Yılmaz, 2021).

Spor etkinliklerinde güvenlik sağlamak, organizatörler, güvenlik görevlileri ve katılımcılar arasındaki güçlü bir işbirliği ile mümkündür. Spor etkinliklerinde güvenlik, yalnızca izleyicilerin korunmasını değil, aynı zamanda organizasyonun güvenli bir ortamda gerçekleştirilmesi, olası krizlerin hızlı bir şekilde çözülmesi ve teknolojik tehditlere karşı etkin önlemler alınmasını gerektiren çok yönlü bir süreçtir. Güvenlik görevlilerinin eğitimi, teknolojik donanımların kullanımı ve entegre güvenlik sistemlerinin oluşturulması, bu süreçte önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Güvenlik görevlilerinin etkinliğini artırmak için, onların kriz anlarında soğukkanlı ve etkili müdahaleler gerçekleştirmelerini sağlayacak eğitim süreçlerinin güçlendirilmesi gereklidir. Ayrıca, dijital güvenlik ve siber saldırılara karşı önlemler almak da modern spor organizasyonlarında hayati bir önem taşımaktadır. Bu nedenle, spor organizasyonları ve güvenlik şirketlerinin, gelişen tehditlere karşı sürekli olarak yeni stratejiler ve teknolojiler geliştirmeleri büyük bir ihtiyaçtır.

Spor etkinliklerinin güvenliğinin sağlanmasında özel güvenlik görevlilerinin rolü büyük bir öneme sahiptir. Güvenlik görevlileri, etkinliklerin sorunsuz bir şekilde yapılabilmesi için, kalabalık yönetiminden, acil durum müdahalesine kadar birçok kritik görev üstlenirler. Güvenlik görevlilerinin eğitilmiş, deneyimli ve donanımlı olmaları, organizasyonların güvenliği

açısından büyük bir avantaj sağlar. Ancak, güvenlik sağlama süreci sürekli olarak evrimleşen bir alandır ve her geçen gün yeni zorluklarla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu bağlamda, güvenlik görevlilerinin rolü yalnızca güvenlik önlemleri almakla sınırlı kalmamalı, aynı zamanda gelişen tehditlere karşı proaktif bir yaklaşım benimsemelidir. Özel güvenlikten sorumlu kamu otoritesi 5188 sayılı Kanun’la ve ilgili mevzuat hükümleriyle öngörülmüş olan silahlı ve silahsız özel güvenlik temel ve yenileme eğitimlerinin sektördeki tüm hizmet dallarında güvenlik hizmetlerinin nitelikli şekilde sunulabilmesini sağlayabilme özelliğinde olmadığını ilk beş yıla ilişkin gözlemleriyle anlamıştır. Bunun sonucunda ilgili yönetmeliğin Eğitim Programı başlıklı 33. maddesine 2009 yılında eklediği 4. fıkrayla özel güvenlik görevlilerine çalışacakları yerin ve yapacakları görevin özelliğine göre alan (uzmanlık) eğitimleri verilebileceğine hükmetmiştir. Ancak özel güvenlikten sorumlu kamu otoritesi bu yönetmelik maddesiyle uzmanlık eğitimlerini zorunlu hale getirmemiş, bu eğitimleri sektördeki ilgili paydaşların inisiyatifine bırakmayı tercih etmiştir (Aras, 2018). Bu inisiyatif tekrar gözden geçirilerek spor güvenliği alanında eğitim almış uzman güvenlik görevlilerinin görev alması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Özel güvenlik görevlileri, spor müsabakalarında düzeni sağlamak için önemli bir sorumluluk üstlenmektedir. Ancak bu alandaki uzmanlaşma yetersizlikleri, sahada etkin müdahaleleri zorlaştırmaktadır. Özellikle stadyumlarda görev yapan güvenlik personelinin spor güvenliği konusunda kapsamlı eğitimlerden geçirilmesi ve teknolojik ekipmanlarla desteklenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, spor etkinliklerinde güvenlik, etkinliklerin düzenli ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için kritik bir faktör olup, özel güvenlik görevlilerinin profesyonelliği ve hazırlığı, organizasyonun başarısı ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, güvenlik alanındaki tüm paydaşların işbirliği yaparak

spor etkinliklerinde güvenliği sađlamaları, etkinliklerin güvenli ve sorunsuz geçmesini garantileyecektir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, A. (2019). Siber Güvenlik ve Spor Etkinlikleri: Yeni Nesil Tehditler ve Korunma Yöntemleri, Güvenlik ve Teknoloji Dergisi, 6(2), 99-112.
- Altın, H. (2023). Spor Organizasyonlarında Güvenlik Yönetimi: Teknolojik Yenilikler ve Uygulamalar, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Aras, H. (2018). Özel Güvenlik Görevlilerinde Kurumsal Uzmanlaşma: Bir Model Önerisi. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 7(1), 131-158. <https://doi.org/10.28956/gbd.422806>
- Aydın, R., ve Yılmaz, Z. (2020). Taraftar Güvenliği ve Spor Etkinliklerinde Güvenlik Görevlilerinin Rolü. Spor Güvenliği ve Toplumsal Etkiler, 4(1), 85-99.
- Arıkan, Y. ve O. Çelik (2007) “Futbolda Şiddet ve Polis”, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt: 9 (1-4)/109-132. (<https://www.icisleri.gov.tr/arem/universiteler-ve-stadyumlarda-guvenlik>)
- Bilgiler, H. A. S. ve Vural, F. (2023). “Spor Karşılaşmalarında Etkinlik Yönetimi Ölçümleme”, International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636- 7637), Vol:8, Issue:48; pp:2570- 2581. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.68886>
- Çetin, E. (2015). Çocuk ve Gençlerin Televizyonda Maç İzleme Alışkanlıklarının Spordaki Şiddet Eylemlerine Etkileri, International Journal of Science Culture and Sport, 3, 828-844.
- Çolak, F. (2021). Spor Organizasyonlarında Güvenlik Teknolojilerinin Kullanımı ve Yeni Nesil Güvenlik Sistemleri. Teknoloji ve Güvenlik Çalışmaları, 13(2), 72-86.

- Demirci U, Özel Güvenlik Görevlilerinin Profesyonelleşme Tutumları:Türkiye’de Ampirik Bir Çalışma, Verimlilik Dergisi/Journal of Productivity | Nisan/April 2021 | Sayı/Issue 2 | 157-176
- Erkoc, T. (2021). Spor Etkinliklerinde Kriz Yönetimi ve Acil Durum Müdahale Protokolleri, Uluslararası Spor Güvenliği Dergisi, 12(1), 58-74.
- Güler, M. (2020). Entegre Güvenlik Sistemleri ve Spor Etkinlikleri: Güvenlikte Yeni Yaklaşımlar, Güvenlik Yönetimi, 14(3), 42-57.
- Gündüz, H. ve Özer, A. (2018). Spor Etkinliklerinde Dijital Güvenlik ve Siber Tehditler: Yeni Çözümler ve Uygulamalar. Dijital Güvenlik Dergisi, 7(4), 35-52.
- Kara, M., ve Yalçın, B. (2024). Dronelerin Spor Etkinliklerinde Kullanımı ve Güvenlik Sağlama Potansiyeli, Uluslararası Spor Güvenliği ve Teknolojileri Konferansı Bildiriler Kitabı, 98-104.
- Kara, T. (2016). Stadyumlarda Çalışan Özel Güvenlik Personelinin Örgütsel Bağlılık Ve İş Anlamı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Karakaya, Z. ve Çolak, A. (2019). Bilet Kontrolü ve Güvenlik Tarama Sistemleri: Spor Etkinliklerinde Güvenlik Uygulamaları, Spor Güvenliği ve Risk Yönetimi, 8(4), 88-101.
- Karakurt, B. ve Bal, C. (2013). Genel Kolluk Özel Güvenlik İlişkisi. Elektronik Mesleki Gelişim Ve Araştırmalar Dergisi, 1(1), 84-101.
<https://doi.org/10.18493/kmusekad.03014>
- Karaoğlu, B. (2020). Spor Müsabakalarında Acil Durum Müdahale Protokollerinin Etkinliği ve Güvenlik

- Görevlilerinin Eğitim Süreçleri. Acil Durum ve Kriz Yönetimi, 9(3), 112-128.
- Kaya, M., (2018). Acil Durum Yönetimi ve Spor Müsabakalarında İlk Yardım Uygulamaları. Sağlık ve Güvenlik, 5(2), 150-165.
- Korkmaz, N. ve Gültekin, M. (2021). Taraftar şiddeti ve spor psikolojisi: Güvenlik önlemleri ve müdahale yöntemleri. Spor Psikolojisi Dergisi, 5(1), 33-49.
- Mortaş, H. (2019). Türkiye’de Özel Güvenlik Eğitimi: Üniversiteler Üzerine Nicel Bir İnceleme. Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(4), 384-403.
- Özdemir, E. (2021). Taraftar Şiddeti ve Güvenlik Önlemleri: Spor Etkinliklerinde Risk Yönetimi. Spor Sosyolojisi Dergisi, 16(1), 35-46.
- Özkan, S. (2019). Modern Güvenlik Teknolojileri ve Spor Etkinlikleri: Akıllı Sistemler ve Kullanım Alanları. Teknoloji ve Güvenlik Dergisi, 11(3), 114-127.
- Özdemir, E. (2021). Taraftar Şiddeti ve Güvenlik Önlemleri: Spor Etkinliklerinde Risk Yönetimi, Spor Sosyolojisi Dergisi, 16(1), 35-46.
- Şahin, S. (2020). Spor Etkinliklerinde Kalabalık Yönetimi ve İletişim Stratejileri, Uluslararası Spor Yönetimi, 7(1), 22-34.
- Uçkun, C., Yüksel, A., ve Demir, B. (2012). Özel Güvenlik Sektörünün Türkiye’deki Rolü Ve Dünya’daki Konumu. Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges), 2(2), 22-30.
- Resmî Gazete Kanun Numarası : 6222 Kabul Tarihi : 31/3/2011
Yayınlandıği: Tarih : 14/4/2011 Sayı : 27905

(<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6222.pdf> . Erişim tarihi: 05.12.2024 saat: 14.44)

- Taştan, H. Ş. ve Ataman, H. B., Stadyumlarda Alınan Güvenlik Önlemlerine İlişkin Seyirci Algıları Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt 10, Sayı 3, 2016
- Yalçın, M. (2019). Spor Etkinliklerinde Sosyal İletişim ve Güvenlik: İletişim Becerilerinin Güvenlik Görevlilerinin Performansına Etkisi. Spor Psikolojisi ve Güvenlik, 2(3), 44-59.
- Yıldırım, M. (2020). Spor Etkinliklerinde Risk Değerlendirmesi ve Güvenlik Planlaması, Spor Organizasyonları ve Güvenlik, 9(2), 75-90.
- Yılmaz, A. ve Demir, E. (2022). *Yüz Tanıma Teknolojilerinin Spor Etkinliklerinde Güvenlik Uygulamaları*. Teknoloji ve Güvenlik Dergisi, 45(2), 113-128.
- Yılmaz, O. (2021). Spor Etkinliklerinde Güvenlik ve Terörizm Tehditleri: Stratejik Yaklaşımlar ve Risk Yönetimi, Güvenlik Politikaları Dergisi, 18(4), 130-144.
- Yılmaz, M. ve Arslan, H., (2020). Stadyumlarda güvenlik önlemleri ve yönetimi: Ulusal ve uluslararası standartlar. Güvenlik ve Toplum Dergisi, 15(3), 55-70.
- Yılmaz, O. (2021). Spor Etkinliklerinde Güvenlik ve Terörizm Tehditleri: Stratejik Yaklaşımlar ve Risk Yönetimi. Güvenlik Politikaları Dergisi, 18(4), 130-144
- Yücel, A.S. ve ark., Stadyumlardaki Güvenlik Önlemlerine İlişkin Taraftar Algılarının İncelenmesi, Educational Research Association The International Journal of Educational Researchers 2018, Speacial Issue 9(5): 46-51 ISSN: 1308-9501

SPORDA ŞİDDETİ ÖNLEME

Hasan GEZER¹

1. GİRİŞ

Spor, toplumsal hayatın önemli bir parçasıdır ve geniş kitleleri bir araya getirerek birlik ve beraberliği teşvik eder. Spor; toplumların kültürel yansıması, toplum ve insanlık için barış, kardeşlik, yarış, oyun, eğlence, zevk ve boş zamanları değerlendirme aracıdır. Spor sağlıklıdır, güzeldir, başarıdır ama şiddet asla değildir (Bilgiç ve ark., 2022^a; Mayda ve Koyunlu, 2023). Sporun içerisinde kazanma, başarma ve rekabet olsa da, aslında sporun kavga değil, barış, kardeşlik ve dostluk duygularıyla rekabet etme durumu olduğu herkese öğretilmelidir (Bilgiç ve ark., 2022^b; Yetim, 2011). Sporcular, gerek bireysel gerekse takım çalışmalarında performanslarını üst seviye çıkarmaları için kendince güven duygusunu kaybetmemesi gerekmektedir. (Kara, T., 2017). Bireylerde bilinçli yaşlanma algısını artırmak ve sağlık kalitesini iyileştirmek için, yerel yönetimler tarafından hafif sporlar ve egzersiz türleri de dahil olmak üzere fiziksel aktiviteler teşvik edilmelidir (Kara ve Yorulmazlar, 2022).

Spor müsabakalarında ve taraftar grupları arasında zaman zaman şiddet olayları yaşanmaktadır. Son yıllarda şiddetin arttığı ve tırmandığı spor dallarından biri olan futbolda; Ülkemizde ve dünyada zaman zaman ciddi seyirci olayları yaşanmaktadır. Ulusal ve uluslararası turnuvalarda herhangi bir nedenle birçok sorun yaşanmakta, maçların iptal edilmesi, saha

¹ Öğretim Görevlisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, hasangezer@ksu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6271-7109.

içinde ve dışında şiddet olayları yaşanmaktadır. Şiddet, genel anlamda her türlü kabalığı, sertliği, yumuşak karşıtlığını, zarar vermeyi, hak çiğnemeyi ifade etmektedir (Erten ve Ardalı, 1996; Şirin, 2021).

Sporda şiddet olayları, sporun barışçıl doğasına zarar verirken, aynı zamanda toplum düzenini de tehdit etmektedir. Sporda şiddet sadece seyirciler arasında değil aynı zamanda sporcular, takım yöneticileri, hakemler, trübün liderleri, gazeteciler gibi sporun diğer aktörleri arasında da meydana gelmektedir. Spor kişisel açıdan; saldırganlık, asabılık gibi duygulardan kaçınmak ya da kişi tarafından bu duyguların denetim altında tutulmasına katkısı olan önemli bir aktivitedir (Baltacı ve Düzgün, 2008; Şirin, 2022).

Yeşil alanlardan yoksun kent yaşantısı, insanların hem ruhsal hem de bedensel gereksinimlerini karşılamalarına engel olmaktadır (Çalık ve ark., 2013).

Sporda şiddet, sadece fiziksel saldırılarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda psikolojik ve sözlü taciz gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır.

Sporda şiddet, genellikle takım tutkunluğu, rekabet hırısı veya sosyal baskı gibi etkenlerden kaynaklanır. Şiddet, başlı başına insanın maddi ve manevi bütünlüğüne ilişkin her türlü fiziki ve manevi önyargıları ifade etmektedir. Şiddet olaylarının bireysel ve toplumsal faktörlerin birlikte oluşturduğu olaylar olduğu, bireysel düzeydeki şiddet olaylarının, bireyin aynı şiddet olaylarını yaşadığı sosyal bağlamlardan ayrı ve eş zamanlı olarak değerlendirilemeyeceği ileri sürülebilir.

Sporun içerisinde yer alan aktörler arasında zaman zaman yaşanan sözel ve fiili şiddet, sporun temel değerlerini tehdit etmektedir. Bu tür davranışlar, hem sporcular hem de taraftarlar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Örneğin, sporcuların sahada birbirlerine olan tutumu, genç izleyicilere

kötü bir örnek teşkil edebilirken; taraftarlar arasındaki çatışmalar, sporun birleştirici gücünü zedeler.

Sporda şiddet, bir bireye zarar vermek amacıyla tasarlanmış bir dizi eylem olarak tanımlanabilir. Sporda saldırgan davranışlar, bireyi değil müsabakanın sonucunu etkilemek amacıyla gerçekleştirilir. Öte yandan sporun kendi kuralları içerisinde maçı kazanamayacaklarını anlayan sporcu veya ilgili kişiler, saldırgan, tehdit edici davranış ve tehditlerle sonucu kendi lehlerine çevirmeye çalışabilirler. Böyle bir durum sporda, atletik müsabakalarda kaba kuvvet kullanılarak maçın sonucunun lehine çevrilmesi anlamında şiddete yol açmaktadır (Yeter, 2006).

İnsanın biyolojik bir eğilimin sonucu olarak kabul edilen şiddetin, birden fazla kişinin şiddet içeren grup eylemleri olarak gelişmesinde aile, kültür ve yaşam tarzı ile ideolojinin etkisinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Sporda şiddet, bireysel veya kolektif sosyal bağlamlardan ayrı düşünülmemelidir. Her ülkede sporda şiddeti uygulayan kişiler, şiddetin nedenleri, şiddetin gerçekleştiği yerler farklılık gösterebilmektedir. Sporda şiddet davranışları çeşitli şekillerde görülmektedir; oyun kuralları ihlalleri, küfür, saldırganlık, fiziksel istismar, sportmenlik dışı davranış ve davranışlar, madde kullanımı, yarışma sabitleme ve teşvik ödemesi gibi. Bir ülkede sporda şiddet araştırılırken o ülkeye özgü koşullar ve özellikler dikkate alınmalıdır. Bu nedenle toplumlar arasında sporda şiddet veya sporda şiddete yönelik tutumlar açısından farklılıklar olabiliyor ve aynı toplumun farklı kesimlerinin bu konuda farklı görüş ve uygulamaları olabiliyor. Örneğin insanların sporda şiddete yönelik tutum ve tepkileri yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, meslek, aylık gelir ve takım tercihi gibi değişkenlere göre değişebilmektedir (Özdemir ve Mercan, 2006). Bireysel kişisel öfke ve saldırganlık

eğilimleri sporda şiddete yol açabilmektedir. Özellikle yoğun rekabetin olduğu müsabakalarda bireylerin bastırılmış saldırganlıklarını ifade edebilmeleri için uygun bir ortam sağlar. Özellikle yoğun rekabet koşullarında sporcular ve taraftarlar duygusal kapasitelerini kaybedebilmektedir. Bir örnek; Ülkemizde ilk büyük spor şiddeti 1967 yılında Kayseri'de yaşandı. Kayseri spor ile Sivas spor arasında oynanan karşılaşmanın 20. dakikasında Kayseri spor 1-0 öne geçerek karşılaşmayı bu skorla kazandı. İki grubun yandaşları arasında silahların da kullanıldığı kavgada 40 kişi hayatını kaybetti, 300 kişi de yaralandı. Bu olayın haberinin Sivas şehrine ulaşmasından sonra, Sivas işyerlerinde yaşayan Kayseri vatandaşları saldırıya uğradı ve iki komşu şehir, iki düşman şehre dönüştü (Doğan, 2004). Sportmenlik ruhunun en üst düzeyde sergileneceği spor müsabakaları ve turnuvalarda rekabetin belli bir çerçeve içerisinde gerçekleşmesinin sağlanması zorunludur.

2. SPORDA ŞİDDETİN NEDENLERİ

Sporda şiddetin birçok nedeni bulunmaktadır ve bunlar bireysel, toplumsal ve yapısal faktörlerle ilişkilidir:

1. Taraftar Tutkusu: Spor, taraftarların aidiyet duygusunu pekiştirdiği için insanlar, tuttukları takımla kendilerini özdeşleştirme eğilimindedirler (Erathlı,Şirin ve ark.2019). Bu özdeşleştirme aşırıya kaçtığına, rakip taraftarlarla veya sporcularla şiddet içerikli çatışmalara yol açabilir. Taraftarlar taraf tutan, yani o grubun davranışlarını beğenme, destekleme, parçası olma ve empati kurma eğilimi gösteren kişiler olarak tanımlanmaktadır. Taraftar için desteklediği takımın rolü, takımın temsili olarak görülür ve başarısı güven ve gurur kaynağı olur (Özbaydar, 1983).

Sporcuların stat içinde seyircilerle yaşadığı olumlu etkileşimlerin, gol atma ve kazanma sevincini yaşamalarının ve paylaşımlarının yanı sıra, kendi taraftarlarını ve taraftarlarını adeta muhalif hareketin öfkesine sevk edecek bazı kötü alışkanlık ve uygulamalara sahip oldukları da tespit edilmiştir. (Dilek, 2002). Amigoluk sporda çok önemli bir meslektir. Amigolar tribünleri dolduran hayran kitlelerini hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebilirler. Kalabalık psikolojisi etkili olduğu için lider ne yaparsa yapsın, kalabalık da o kişinin eylemine katılır. Bu özelliği nedeniyle meraklılar konumsal lider olurlar (Erkal ve diğerleri, 1998).

Taraftar kültürü, sporun sosyal dinamikleri içinde önemli bir yer tutar ve birçok açıdan etkili olabilir:

1. **Kimlik ve Aidiyet:** Taraftarlar, destekledikleri takıma bağlılık hissederler. Bu aidiyet duygusu, toplumsal kimliklerini şekillendirir ve taraftar grupları arasında güçlü bağlar oluşturur.
2. **Ritüeller ve Gelenekler:** Taraftar kültürü, maç günlerinde gerçekleştirilen ritüeller (örneğin, tezahüratlar, bayraklar, koreografiler) aracılığıyla kendini gösterir. Bu ritüeller, topluluk oluşturma ve birlikte yaşama duygusunu güçlendirir.
3. **Duygusal Yoğunluk:** Taraftarlar, takımlarının başarıları veya başarısızlıkları karşısında yoğun duygular hisseder. Bu durum, şiddetli tepki veya aşırı kutlama gibi aşırılıklara neden olabilir.
4. **Sosyal Etkileşim:** Taraftar grupları, sosyal bağlantılar kurma fırsatı sunar. Bu gruplar, bireylerin yalnızlık hissini azaltabilir, ancak aynı zamanda dışlayıcı veya düşmanca tutumları da besleyebilir.

5. **Provokasyon ve Rekabet:** Rakip takımlara karşı duyulan nefret, taraftar kültürünün bir parçası olabilir. Bu durum, şiddetli çatışmalara ve provokasyonlara zemin hazırlayabilir.
6. **Sosyal Medya ve Yaygınlaşma:** Günümüzde sosyal medya, taraftar kültürünü şekillendiren önemli bir araçtır. Online platformlarda ve sosyal medyada platformlarında paylaşılan şiddet ve provakatif eğilimli içerikler, taraftarların düşünce ve duygularını geniş kitlelere yayabilir, bu da gerilimi artırabilir.
7. **Toplumsal ve Ekonomik Faktörler:** Taraftar kültürü, yaşanan bölgenin sosyoekonomik durumundan etkilenir. Ekonomik zorluklar veya sosyal sorunlar, taraftarların davranışlarını etkileyebilir.

Taraftar kültürü sporun sadece bir rekabet alanı değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerin, duygusal bağların ve toplumsal kimliklerin şekillendiği bir alan olduğunu gösterir. Bu kültürün olumlu yönleri kadar, olumsuz etkileri de göz önünde bulundurulmalıdır. Bireyler kendi şehirlerini, dinlerini, ülkelerini veya diğer sosyal grupları temsil eden spor takımlarına katılırken, taraftarlar olarak müsabakaların sonuçlarını etkileyen oyuncuların ve takımın performansını etkilediklerine ve dolayısıyla başarılı sonuç elde ettiklerine inanırlar. Bu inanç nedeniyle çoğunun kendilerini grubun bir parçası olarak görmesi şaşırtıcı değildir. Yani sembolik olarak takım taraftarın kimliğinin bir parçası olurken, diğer taraftan taraftar da takımın bir parçası haline geliyor. Grup adını kullanarak hayranlar birbirlerini tanımlar.

Taraftarlar, sporcular, antrenörler ve kulüp yetkilileri spor etiği ve hoşgörü konusunda eğitilmelidir, sporun barışçıl ve birleştirici yönlerinin vurgulanması önemlidir. Taraftar

dernekleri ve grupları, kulüplerle iş birliği içinde kontrol altında tutulmalı ve sorumlulukları artırılmalıdır. Şiddete eğilimli grupların stadyumlardan uzak tutulması sağlanmalıdır. Maç saatlerinin kötü organize edilmesi, bilet fiyatlarının aşırı yüksek olması ve tribünlerdeki aşırı kalabalık gibi organizasyonel hatalar, taraftarların öfkelenmesine ve şiddet eğilimlerinin artmasına yol açabilir (Giulianotti, 1995; Zülkadiroğlu ve ark.2007).

2. Medyanın Rolü: Kitle iletişim araçları; Eğitici, eğlendirici ve bilgilendirici olma işlevini yerine getirirken aynı zamanda halka da yol göstermektedir. İnsanlar haberlere farklı gözle baksalar da gördüğümüz, okuduğumuz, duyduğumuz her şey yaşam deneyimimizin önemli parçalarıdır bunlar bireyin iş ve eylemlerine bir şekilde yansımaktadır. Günümüzde medya bilginin ve sosyal olayların yayılmasında ve toplumu etki altına alma noktasında çok önemli bir güç haline gelmiştir

Spor olaylarını ve rekabeti abartılı bir şekilde sunan medya, şiddeti teşvik edici bir rol oynayabilir. Bazı durumlarda, medya çatışmaları körükleyici bir dil kullanarak şiddet eğilimli taraftarları etkileyebilir (Rowe, 2004). Medyada iki tür şiddetten bahsedebiliriz, biri şiddeti şiddet temalarının ve içeriklerinin programlarda sunulması ve medyanın görsel, yazılı ve sözlü medyada yer alması yoluyla ele alması, diğeri ise filmlerde, dizilerde ve diğer programlarda şiddetin çok fazla olması.

Medyanın kitleler üzerinde muazzam bir gücü var. Ülkemizde ve dünyada şiddetin ve sporda şiddetin artması ve bunun toplumsal bir soruna dönüşmesiyle başta televizyon ve internet olmak üzere pek çok medyanın bağlantısı olduğunu açıkça görülmektedir. Spor haberlerinin özellikle genç nesiller tarafından aktif olarak takip edildiği biliniyor. Bu açıdan bakıldığında, özünde dostane ve barışçıl olan sporun zihninde olumsuz kalıplaşmaların önlenmesi konusunda spor

gazetecilerine özel bir sorumluluk düşmektedir. Özellikle yöneticilerin ve spor gazetecilerini temsil eden yazarların sporla ilgili gelişmeleri aktarırken gönül rahatlığına dikkat etmeleri gerekiyor. Ayrıca medya kuruluşlarının uymayı taahhüt ettikleri "Basın Meslek İlkeleri"ne gereği gibi uyduklarında bu görevi layıkıyla yapmış olurlar.

Taraftarları etkilemenin en önemli faktörlerinden biri olan yazılı ve görsel medya, programlarına ve haberlerine ağırlık vermeli ve taraftarları şiddete sürüklememelidir. Televizyon yorumcularının seslerine kulak vermeleri, ön yargılı ya da provokatif olmamaya dikkat etmeleri gerekiyor. Medyanın, olayları kışkırtıcı bir dille vermekten kaçınarak spor kültürüne olumlu katkı yapması teşvik edilmelidir. Şiddet yerine fair play anlayışı öne çıkarılmalıdır.

Bazı Avrupa ülkelerinde medya organları, şiddeti teşvik edici içeriklerden kaçınma konusunda gönüllü etik kuralları benimsemiştir. Ayrıca, kamu spotları ve sosyal medya kampanyalarıyla sporda şiddet karşıtı mesajlar yayılmakta ve geniş kitlelere ulaşılmaktadır.

Medya, sporda taraftar kültürü ve şiddet konusunda önemli bir rol oynar. Medya, spor dünyasında taraftar kültürünü şekillendiren, duygusal tepkileri yönlendiren ve toplumsal tutumları etkileyen güçlü bir araçtır. Bu nedenle, medya içeriğinin nasıl oluşturulduğu ve sunulduğu, taraftarların davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir.

3. Alkol ve Madde Kullanımı: Spor etkinlikleri sırasında aşırı alkol tüketimi, bireylerin kontrolünü kaybetmesine ve şiddet eylemlerine yönelmesine neden olabilir. Özellikle büyük derbi maçlarında alkol tüketimi ciddi bir risk faktörü olarak öne çıkmaktadır (Guilianotti, 2002). Maç öncesi ve sonrasında alkol tüketimi ve uyuşturucu kullanımı, şiddet olaylarının artmasına neden olan faktörlerden biridir. Alkol,

bireylerin yargılama yetisini zayıflatır ve şiddet eğilimlerini arttırabilir.

Alkol ve madde kullanımı, spor dünyasında önemli sorunlardan biridir ve taraftar kültürü ile bağlantılı birçok boyutu vardır:

Alkol ve diğer maddelerin kullanımı, taraftarların davranışlarını etkileyebilir. Aşırı alkol tüketimi, bireylerin kontrolsüz hareket etmelerine ve şiddet içeren olaylara katılmalarına yol açabilir. Alkol, sosyal etkileşimi teşvik eden bir unsur olarak görülebilir. Maç günlerinde taraftarlar arasında ortak bir deneyim olarak alkol kullanılabilir. Ancak, bu durum bazen aşırıya kaçabilir ve saldırgan davranışlarla sonuçlanabilir. Alkol aynı şekilde taraftarlar arasında rekabeti arttırabilir. Maçlar sırasında sarhoş olma durumu, provokasyonları arttırabilir ve bu da şiddetli çatışmalara neden olabilir. Alkol kullanımı, bireylerin sorumluluk bilincini azaltabilir. Bu durum, taraftarların kurallara ve güvenlik önlemlerine uymalarını zorlaştırabilir.

Alkol ve madde kullanımı, toplumsal sorunları da beraberinde getirebilir. Aileler, arkadaşlar ve toplum genelinde olumsuz etkileri olabilir; bu durum, sporda şiddet ve diğer sorunları arttırabilir. Alkol ve madde kullanımı, sporda ve taraftar kültüründe karmaşık bir konu olup, hem bireyler hem de toplum için ciddi sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, bu konuda farkındalığın artırılması ve önleyici tedbirlerin alınması önemlidir.

3. SPORDA ŞİDDETİ ÖNLEME YÖNTEMLERİ

1. Eğitim ve Bilinçlendirme: Spor etkinliklerinin amacı, centilmenlik içinde güzel bir şekilde yarışmak ve kazanmaktır. Yapılan spor etkinlikleri sporcuları, yöneticileri, taraftarları, takımları ve hatta toplumları birbirine yakınlaştırmalı, birbirine

bağlamalı ve dostluk ilişkilerini güçlendirmelidir (Yetim, 2005). Sporda şiddeti önlemenin en etkili yollarından biri, bireyleri şiddet karşıtı tutumlar geliştirmeye yönlendiren eğitim programlarıdır. Okullarda ve spor kulüplerinde düzenlenen farkındalık kampanyaları, taraftarların ve sporcuların şiddet karşıtı davranışlar sergilemesini teşvik edebilir (Coakley, 2007). Birçok spor kulübü ve organizasyonu, alkol ve madde kullanımını önlemek amacıyla eğitim programları ve farkındalık kampanyaları düzenlemektedir. Bu tür girişimler, taraftarların sorumlu davranışlarını teşvik etmeyi hedefler. Sporda saldırganlığı ve şiddeti önlemeye yönelik politikalar için şiddetin kökenlerini bilmek; sorumluluğu omuzlayacak antrenörler, sporcular ve takım yöneticileri; haber kuruluşları provokatif yayınlardan kaçınmalı; Seyircinin, taraftarın ve dolayısıyla kamuoyunun adil bir oyun sistemi içerisinde davranması için eğitim ve destek gibi koşulların sağlanması önemlidir (Dervent, 2007).

2. Yasal Düzenlemeler: Birçok ülke, sporda şiddeti önlemek amacıyla kapsamlı yasal düzenlemeler yapmıştır. Ülkemizde sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi amacıyla ilk olarak "Sportif Karşılaşmalarda ve Özellikle Futbol Maçlarında Seyircilerin Gösterilerine ve Taşkınlıklarına Dair Avrupa Sözleşmesi-1985 (3068 Sayılı Kanun) imzalanmıştır. Daha sonrasında 2004 yılında “5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” çıkarılmıştır. Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, bu alandaki temel hukuki düzenlemelerden biridir. Bu tür yasalar, şiddet olaylarına karışan kişilere ciddi cezalar öngörerek caydırıcılığı artırmayı hedeflemektedir. Son yıllarda sporda şiddete yönelik çözümler üzerinde durularak spor organizasyonlarının sağlıklı gerçekleştirilmesi için devletin yükümlükleri ortaya konulmuştur. Bu yükümlülük çerçevesinde “6222 Sayılı Sporda

Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” 14 Nisan 2011 tarihinde 27905 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak güncel olarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun amacı; “Müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde bulundukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesidir”. Kanunun amacı; "Maç öncesinde, maç sırasında ve sonrasında stadyumların içinde ve çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde bulunduğu alanlarda veya maça gidiş-dönüş yollarında düzensizlik ve düzensizlik meydana gelebilir." "önleme" olarak. Kelime anlamıyla; Sporda çalışan kişilerin ve taraftarların haklarının korunması, şiddet ve şiddet olaylarının önlenmesi amacıyla özel mevzuatın geliştirildiği ve ulusal mevzuatı da kapsadığı belirtildi. Uluslararası spor kuruluşlarının benimsediği ilkelere göre sporda holiganlık, ırkçılıkla mücadele, organize suç, şike ve teşvik primleri, sporda adaletin sağlanması, hakemlere, sporculara ve diğer ilgililere yönelik eylem ve sözlü saldırının hazırlanmasına yönelik uygun düzenlemelerin yapıldığı ileri sürüldü. Bu durumda kanunun koruması stadyumu, çevresini ve taraftarların geliş ve gidiş yollarını kapsamaktadır.

Her ilde vali veya vali yardımcısının başkanlığında belediye başkanlığı, il jandarma komutanlığı, il emniyet müdürlüğü, gençlik ve spor il müdürlüğü, ilgili federasyon, il sağlık müdürlüğü temsilcileri ve gerekli görülecek spor kulüplerinin yetkilileri ile basın kuruluşlarının ve ilgili kamu kuruluşlarının temsilcilerinden il spor güvenlik kurulu, her ilçede kaymakam başkanlığında il spor güvenlik kurulunda yer alan kurum ve kuruluşların ilçedeki temsilcilerinden ilçe spor güvenlik kurulu oluşur. Kurul ayda bir defa olağan ve lüzumunda olağanüstü toplanmak suretiyle il ve ilçelerde

yapılacak bütün spor müsabakalarında alınması gerekli güvenlik tedbirlerini belirler.

İl ve ilçe spor güvenlik kurulunun görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

a) Spor müsabakalarında güvenliğin ulusal mevzuatımız ve uluslararası kurallar çerçevesinde sağlanması amacıyla teknik alt yapının oluşturulmasını ve uzman personelin görevlendirilmesini sağlamak,

b) Spor güvenliğinden sorumlu olan kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, c) Spor müsabakalarında kültürel ve etnik faktörlere dayalı kötü tezahürat ve taşkınlıkların önlenmesine dair tedbirlerin alınmasını sağlamak,

d) Haklarında adli veya idari merciler tarafından spor saha ve/veya tesislerine girme yasağı bulunanların, spor tesislerine girmelerinin engellenmesi için gerekli tedbirleri almak, aldirmek,

e) 5149 sayılı Kanuna aykırı eylemde bulunanlar hakkında resen veya kendisine gelen şikayet ve ihbarlar üzerine inceleme yapmak, inceleme sonucunda hazırlayacağı raporu mahallin en büyük mülki idare amirine sunmak,

f) Müsabaka alanı ile seyir alanı arasına fiziki engellerin konulmasına veya kaldırılmasına karar vermek,

g) Müsabakada görevlendirilecek genel kolluk personeli ile 5149 sayılı Kanunda belirtilen süre içerisinde oluşturulacak özel güvenlik personelinin sayıları ve görev saatini belirlemek, Sporda şiddeti önlemek amacıyla alınacak güvenlik önlemleri, etkinliklerin güvenli ve düzenli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak için kritik öneme sahiptir.

3. Taraftar Gruplarıyla İşbirliği: Taraftar gruplarıyla diyalog kurarak onları şiddetsiz bir destekleme kültürüne yönlendirmek de önemli bir stratejidir. Avrupa'da birçok futbol

kulübü, taraftar liderleriyle işbirliği yaparak şiddeti önlemek için ortak çalışmalar yürütmektedir (King, 1997). Sporda şiddetle mücadele etmek için taraftar gruplarıyla işbirliği, çeşitli stratejilerle yürütülebilir. İlk adım olarak, taraftar gruplarıyla açık ve sürekli bir iletişim kanalı kurmak önemlidir. Bu, toplantılar ve forumlar aracılığıyla yapılabilir; burada taraftarların görüş ve önerilerini dinleyerek güven inşa etmek kritik bir rol oynar.

Eğitim programları, taraftarların şiddetin zararları ve sporun birleştirici gücü hakkında bilgilendirilmesi açısından etkilidir. Bu tür programlar, taraftarların sorumluluklarını ve sporun toplumsal rolünü anlamalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, sosyal sorumluluk projeleri ve spor etkinlikleri düzenleyerek taraftar gruplarının birlikte çalışmasını teşvik etmek, olumlu bir atmosfer oluşturabilir. Kuralların belirlenmesi de işbirliğinin önemli bir parçasıdır. Taraftarlarla birlikte, stadyum içinde ve dışında geçerli olacak kurallar oluşturmak, bu kuralların benimsenmesini sağlayabilir. Pozitif rekabeti teşvik eden kampanyalarla dostça bir atmosfer oluşturmak, olumsuz davranışları azaltabilir. Taraftarların geri bildirimde bulunabileceği mekanizmalar kurmak, sorunların hızlı bir şekilde tespit edilmesine yardımcı olur. Bu, şiddet olaylarının önlenmesi için erken uyarı sistemleri gibi işlev görebilir. Son olarak, yerel yönetimler, güvenlik güçleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak, daha geniş bir etki oluşturacak ve sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır.

Bu stratejilerin birleşimi, taraftar gruplarıyla güçlü bir işbirliği oluşturarak sporda şiddetin önlenmesine yönelik etkili bir yaklaşım geliştirilmesine imkan tanıyabilir.

4. KAPSAMLI GÜVENLİK PLANLAMASI

Önceden detaylı bir güvenlik planı oluşturulmalı. Bu plan, stadyumun ve çevresinin analizi, potansiyel riskler, gerçekleşebilecek yangın, yağmur, izdiham gibi olay yönetimi ve acil durum senaryolarını içermelidir.

Etkinliklerde yeterli sayıda güvenlik görevlisi bulundurulmalı. Bu görevliler, stadyum içinde ve çevresinde taraftarların davranışlarını izleyerek, olası sorunları önceden tespit etmeye çalışmalıdır.

Girişlerde güvenlik taramaları yapılmalı. Taraftarların üstleri aranmalı ve yasaklı maddelerin (alkol, tehlikeli nesneler) stadyuma girmesi engellenmelidir. Güvenlik güçleri, anlık durumlar için etkili bir iletişim ağına sahip olmalı. Telsiz ve diğer iletişim araçları, hızlı müdahale için gereklidir. Güvenlik personeli, olası şiddet olaylarına karşı eğitim almalı. Ayrıca, taraftarlar için de şiddet karşıtı ve sorumlu davranışlar üzerine farkındalık programları düzenlenmelidir. Stadyumlarda ve spor salonlarında güvenlik önlemlerinin artırılması, şiddet olaylarının önlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Modern teknolojilerin kullanımıyla, taraftarlar arasında potansiyel şiddet eylemleri tespit edilip önceden engellenebilir. Örneğin, CCTV kameralar ve yüz tanıma sistemleri, suçluların belirlenmesi ve izlenmesine olanak tanır (Taylor, 2010).

Spor etkinliklerinde alınan güvenlik önlemlerinin yetersiz olması, şiddet olaylarının artmasına neden olabilir. Özellikle büyük kalabalıkların toplandığı stadyumlarda güvenlik görevlilerinin sayısının ve müdahale gücünün az olması, olayların kontrol altına alınmasını zorlaştırabilir bunun önüne geçmek için müsabakanın önemine göre ve taraftar gruplarının büyüklüğüne göre yeteri kadar güvenlik personeli görevlendirilmesi uygun olacaktır.

Eğitim kurumlarında her yaştan sporcu ve taraftara, sporda şiddet, şiddet ve saldırganlığa ilişkin mevcut yasalar konusunda eğitim verilmeli, böylece fair play ruhuna katkı sağlanmalıdır. Buna paralel olarak antrenörlerin, yöneticilerin, hakemlerin, teknik direktörlerin ve antrenörlerin sporda şiddete ilişkin kanunlar konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Sporda şiddet ve şiddetin önlenmesine yönelik yeni mevzuatın yazılı ve görsel medya aracılığıyla kamuoyuna duyurulması gerekmektedir. Gerekliyorsa kamu spotu şeklinde rapor edilmelidir. Maçlardan önce taraftarlar, stadyum içinde ve dışında sporda şiddeti düzenleyen yasaların sınırlamaları hakkında duyurular veya broşürler aracılığıyla bilgilendirilebilir.

Spor müsabakalarında güvenlik konularında zaaflarla karşılaşan bir millet olduğumuz bilinen bir gerçektir. Stadyumların güvenliğinden kolluk kuvvetlerimiz sorumludur. Ancak kolluk uzmanlığımızın olmaması ve bu konuda yeterince eğitim almamaları nedeniyle müdahalelerin uygulanmasında zorluklar yaşanıyor.

Diğer bir örnek ise Almanya'dır. Almanya'da polis ve taraftar grupları arasındaki iletişim ve işbirliği modeli, şiddeti önleme konusunda oldukça etkili olmuştur. "Fanproje" adı verilen bu sistem, genç taraftarları eğitmeye ve bilinçlendirmeye yönelik sosyal programlar içerir (Bürgelt, 2013).

5. SONUÇ

Sporda şiddet ve şiddetin önlenmesi, spor müsabakalarının sporun ruhuna uygun olarak yürütülmesi ve sonuçlandırılması, sporcu, taraftar, yönetici ve diğer yetkililerin canlarına, mallarına ve manevi şahsiyetine zarar vermeden spor alanlarından ayrılmaları anlamına gelmektedir. Spor müsabakalarının düzenli bir şekilde yürütülebilmesi için anayasal yasaklara uyulması, kamu ve özel/özerk otoritelerin

görev ve sorumluluklarının yerine getirilmesi gerekmektedir. Sporda şiddeti önlemek için yasal düzenlemeler, eğitim programları, güvenlik önlemleri gibi birçok farklı çözüm önerisi tartışılmaktadır. Sporun temelinde paylaşma, dayanışma, saygı, sevgi, kardeşlik ve dostluk gibi belli değerler olması gerekirken, futbol başta olmak üzere hemen hemen tüm spor faaliyetlerinde şiddet ve aykırılıklar, kişiliği olumsuz yönde etkileyerek güvenlik açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Spordaki kazanma arzusu, rekabet duygusu ve aşırı taraftarlık duygusu, bazen toplumu tehlikeye atacak derecede şiddet olayları ortaya çıkmaktadır (Üstünel ve Alkurt 2015).

Sporda şiddet, yalnızca spor dünyasının değil, tüm toplumun sorunudur. Bu sorunun çözümü için eğitim, güvenlik ve yasal düzenlemeler gibi çeşitli stratejilerin bir arada kullanılması gerekmektedir. Ayrıca uluslararası başarılı örneklerden dersler çıkarılarak, yerel çözümler geliştirilmelidir. Şiddetsiz bir spor kültürü oluşturmak, uzun vadeli ve sürekli çabalar gerektiren bir süreçtir. Birçok ülke sporda şiddeti önlemek için farklı stratejiler geliştirmiştir. Örneğin, İngiltere’de holiganizmin ciddi bir problem haline gelmesinin ardından, hükümet sıkı güvenlik önlemleri ve sert yasalarla bu sorunun üstesinden gelmeye çalışmıştır. İngiltere'deki "Football Banning Orders" (Futbol Yasaklama Emirleri) gibi uygulamalar, şiddete karışan kişilerin maçlara katılımını sınırlamıştır (Spaaij, 2014). Sporda şiddetin sosyal, psikolojik, ekonomik, kültürel, politik ve sosyal pek çok nedeninin olduğunu açık ve aşık bir olgudur. Bu nedenlerden dolayı ortaya çıktığı görülen sporda şiddet kavramının toplumsal bir felsefe olarak daha iyi yapılandırılması, değer verilmesi ve pek çok çözüm önerilerinin ele alınacağı farklı şekillerde faaliyetlerin yürütülmesi gerekmektedir. Bu genel görüş birliğine varılmadıkça ve sabırla sürdürülmedikçe önerilen çözüm yöntemleri eksik ve yetersiz kalacaktır.

KAYNAKÇA

- Baltacı, G. ve Düzgün, İ. (2008). Adolesan ve Egzersiz. Ankara: Sağlık Bakanlığı, Yayın No:730.
- Bilgiç, F. B., Bilgiç, M., ve Öztürk, H. (2022^a). A research on the factors influencing why children are effective in sending the parents to the volleyball school. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 7(6).
- Bilgiç, M., Bilgiç, F. B., ve Koyunlu, A. (2022^b). Yetenek Sınavı İle Alınan ve Alınmayan Besyo Öğrencilerinin Biyomotor Performans Parametrelerinin Karşılaştırılması. *Rekreatif Etkinlikler, Efe Akademi Yayınları: İstanbul. Dr. Öğr. Üyesi Samet AKTAŞ*, 111. ISBN. 978-625-6954-20-5.
- Bürgelt, D. (2013). The Fanprojekt model in Germany: A tool for reducing violence in football stadiums. *Journal of Sports Management*, 29(4), 110-128.
- Coakley, J. (2007). *Sport in Society: Issues and Controversies*. McGraw-Hill.
- Çalık, F., Başer, A., Ekinci, N. E., & Kara, T. (2013). Tabiat Parklarının Sportif Rekreasyon Potansiyeli Modellemesi (Ballıkayalar Tabiat Parkı Örneği). *Spor Yönetimi Ve Bilgi Teknolojileri*, 8(2), 35-51.
- Dervent, F. (2007). Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve sportif aktivitelere katılımı ilişkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- Dilek, H., (2002), *Mahallenin En Şık Ağabeyleri*, İstanbul: Babil Yayınları.

- Doğan, B. (2004). Spor sosyolojisi ve uygulamalı spor sosyolojisine giriş. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.
- Dunning, E. (1999). Sport Matters: Sociological Studies of Sport, Violence, and Civilisation. Routledge.
- Erkal, Mustafa. E.; Güven, Özbay ve Ayan, Dursun, (1998), Sosyolojik Açıdan Spor (Üçüncü Baskı), İstanbul: Der Yayınları.
- Guilianotti, R. (2002). Supporters, Followers, Fans, and Flaneurs: A Taxonomy of Spectator Identities in Football. Journal of Sport and Social Issues, 26(1), 25-46.
- Giulianotti, R. (1995). Football and the Politics of Identity. Ashgate.
- Kara, T. (2017). Takım Sporlu Veya Bireysel Sporlarla İlgilenen Lise Öğrencilerinin Sportif Sürekli Kendine Güven Düzeylerinin İncelenmesi. Sportif Bakış: Spor Ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 56-62.
- Kara, T., & Yorumazlar, M. M. (2022). Adult recreational demands and barriers. Pakistan Journal of Medical & Health Sciences, 16(06), 456-456.
- King, A. (1997). New Directors in Football Violence Research: The Social and Cultural Significance of Football Violence in England. Journal of Sport and Social Issues, 21(3), 188-204.
- Marsh, P. (1982). Aggro: The Illusion of Violence. Dent.
- Mayda, M. H. ve Koyunlu, A. (2023). Comparison of visual and auditory reaction times of wrestlers engaging in traditional and modern wrestling. The Online Journal of

- Recreation and Sports, 12(3), 429-434.
<https://doi.org/10.22282/tojras.1317739>.
- <https://www.ilkercolak.com.tr/sporda-siddet-ve-duzensizligin-onlenmesi-idarenin-gorev-ve-yetkileri/> erişim tarihi 14.10.2024. saat:15.15
- Spaaij, R. (2014). Football Hooliganism and its Prevention: Lessons from Britain. *Soccer & Society*, 15(2), 277-291.
- Resmi Gazete. 14. Nisan 2011 Tarih ve Sayı: 27905. Sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun. Kanun No: 6222.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6222&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> erişim tarihi: 14.10.2024 saat: 11.55
- Rowe, D. (2004). *Sport, Culture and the Media: The Unruly Trinity*. Open University Press.
- Özbaydar, Sabri, (1983), *İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Özdemir, C., ve Mercan, R., (2006), “Spor ve Şiddet: Adnan Menderes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma”, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla; 936-938.
- Şirin, T. (2021). Futbol Hakemlerinin algıladıkları stres kaynakları ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 294-307.
<https://doi.org/10.38021/asbid.976880>
- Şirin, T. (2022). *Futbol ve sürat*. Edit: Altunhan, A. ve Bayer, R. Spor Bilimlerinde Akademik Çalışmalar, (içinde) (ss. 86 -98), Ankara: Gece Kitaplığı.

- Şirin, T. (2021a). *Futbol eğitim ve istihdam*. (Editor/ler: Kaldırımcı, M. ve Mızrak, O). Bilimsel Spor 2 (içinde), Ankara: Gece Kitaplığı.
- Şirin, Y. E., Aydın, Ö., Öz, G., ve Şirin, T. (2019). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğretim Elemanlarının Örgütsel Adalet Ve Örgütsel Sinizm Algılamalarının İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*,14(1), 291-306.
- Zülkadiroğlu, Z. F., Bostan Budak, D., & Kozanoğlu, E., (2007). Yetkinlik Beklentisinin Spor ve Fiziksel Aktivitedeki Önemi. Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu SpormetreDergisi , vol.5, no.1, 9-15.
- Taylor, I. (2010). Sport and Criminal Justice. Palgrave Macmillan
- Yeter, A.A.; (2006), Sosyoloji ve Spor, Marpa Kültür Yayınları, İstanbul,
- Yetim, A. (2005). Sosyoloji ve Spor. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Yetim, Azmi, (2011) Sosyoloji ve Spor, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Üstünel, R. ve Alkurt, Z. (2015). Futbolda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi için 6222 Sayılı yasanın getirdiği yeni bir uygulama: Elektronik bilet ve problemler. Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 21 (1).

SPORDA BAHİS VE ETİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ruşen İLBASAN¹

Serap AY²

Seçkin DOĞANER³

1. GİRİŞ

Spor bahisleri tarihin en eski dönemlerinden beri var olan, özellikle internetin gelişimi ile modern dünyada giderek yaygınlaşan dev bir endüstri haline gelmiştir. Sporun doğası gereği içinde barındırdığı belirsizlikler en eski dönemlerden beri insanoğlunun eğlence ve risk alma araçlarından birisi olmuştur. Antik Yunan ve Roma dönemlerinde gladyatör dövüşlerinden, Olimpiyat oyunlarına kadar pek çok alanda bahis yapıldığı bilinmektedir. Sanayi devrimi ile artan serbest zaman kavramı günümüzdeki spor branşları ile bahis oyunlarının yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır (Mao vd., 2015).

Birinci Dünya Savaşından hemen önce 19. Yüzyılın başlarında Pedestrianism adı verilen yürüyüş yarışmaları modern dünyada spor bahislerinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Trippiedi, 2014). Sonraki dönemde özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın olan sporların özelinde spor bahisleri en popüler dönemlerinden birini yaşamıştır. 1950'lerde

¹ Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Yönetim Bilimleri, rusen.ilbasan@medipol.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5969-0366.

² Dr. Öğretim Üyesi, Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yönetimi Bölümü, smunganay@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1296-462x.

³ Doçent Doktor, Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yönetimi Bölümü, doganer@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9475-8338.

televizyonun yaygınlaşması, 1990 ve 2000’lerde internetin yaygınlaşması ile rahatça erişim sağlanabilen bir etkinlik haline bürünmüştür (Armstrong ve Carroll, 2017).

Literatür incelendiğinde spor bahsi kavramını kumarın bir alt formu olarak değerlendiren pek çok çalışmaya rastlanmaktadır (Gordon vd., 2015). Her ne kadar oldukça ortak nokta bulunsa da kumar ya da bahis oynama motivasyonları arasında oldukça belirli farklar bulunmaktadır. Bu bağlamda bu iki kavramın birbiri ile ilişkili olan kavramlar olduğunu ve beraberlerinde pek çok etik sorun getirdiğini söylemek mümkündür (Gökçe Yüce vd., 2017 a).

Tahminlere göre küresel bahis pazarında dönen para 2020 yılında 40 milyar dolar civarında iken, yasadışı bahis piyasasında dönen toplam para 380 milyar dolar ile 1,7 trilyon dolar arasında değişmektedir. Özellikle son dönemde bahsin merkezi haline gelen Asya pazarındaki yasa dışı dönen paranın yasal bahis piyasasından 10 kat daha büyük olduğu tahmin edilmektedir (United Nations Office on Drugs and Crime, 2020).

Uluslararası düzeyde bahis ekonomisinin ulaştığı bu çaptaki büyüklük pek çok etik sorunu da beraberinde getirmektedir. Çalışmamızda bahis ekonomisinin spora katkıları ve beraberinde getirdiği etik sorunlar değerlendirilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

2. KUMAR KAVRAMI

Bahis kavramını incelemeden önce kumar kavramının incelenmesi gerektiği bilinmektedir. Çünkü spor ve kumar arasında birbirini besleyen oldukça güçlü bir bağın varlığından bahsetmek mümkündür (Koning ve Velzen, 2009). Bu bağlamda spor bahsi kavramı bu iki kavramın etkileşiminden oluştuğu düşünülmektedir. Kumar kısaca sonucunu kestiremediğimiz ya

da sonucunda çeşitli tereddütler olan bir etkinlik üzerine para ya da değerli unsurların konulması olarak tanımlanabilir (Binde, 2005). Para ya da değerli unsurlar kazanılabileceği gibi, bunların kaybedilmesi de söz konusudur. Kumar kavramının tarihte tam olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemekle beraber en eski çağlara kadar uzandığı bilinmektedir (Schwartz, 2006). Ekipmanların internetin cep telefonları ve çeşitli teknolojik ekipmanlar vasıtası ile cebimize kadar girmiş olması, kumar oynama eğilimi ve davranışının herhangi bir zaman mekân sınırı olmadan yayılmasına ve gelişmesine olanak sağlamıştır (Covell vd. 2007).

3. SPOR BAHSİ KAVRAMI

Spor bahsi en genel tanımıyla sonucu belli olmayan bir spor etkinliği sonucunun tescil edildiği durumlarda, kazanana öncesinden belirlenmiş olan ödemenin yapıldığı bir çeşit anlaşma olarak nitelendirilebilir. Bu tanım gereğince bir spor müsabakasının sonucu hakkında bilgiye dayalı öngörülerde bulunmak ve bu öngörüler vasıtasıyla kazanç sağlamak oldukça çekici bir unsur haline gelmiştir (Buchdal, 2003). İlgili literatürde spor bahsi kavramı, kumar kavramının içinde değerlendirilmiş olsa da temel de önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Kumar oyununda daha olasılıklar daha çok rastgele ve eşit dağılıma sahipken, spor bahislerinde bilgi deneyim ve öngörü önemli bir hal almaktadır. Spor bahsi oynayan taraflar akıl yürütme ile spor müsabakalarının sonuçlarını tahmin etmeye çalışır (Lambert vd., 1959).

3.1. Spor Bahsi Tarihçesi

Bir etkinliğin sonucuna dayalı oynanan bahis insanoğlunun en eski faaliyetlerinden biri olarak değerlendirilmesine karşın ne zaman ve nasıl başladığı tam olarak bilinmemektedir. Fakat Roma döneminden bu yana spor

etkinliklerinin sonuçları ile ilgili bahislerin etkisini arttırarak genişlediği görülmektedir (Schreiber, 2017). 19. Yüzyıla geldiğimizde İngiltere’de düzenlenen yürüyüş yarışmaları modern spor bahsinin temelini oluşturmaktadır. Bu yarışmalar spor etkinliklerinden çok bahis için yapılan etkinlikler olarak ön plana çıkmıştır. Sonraki dönemde halkın bu yarışlara olan güveninin azalması ile çeşitli spor branşları ön plana çıkarak spor bahislerinin gelişimine katkıda bulunmuştur. (Gökce Yüce vd., 2017a). 1950’li yıllarda televizyonun yaygınlaşması ile spor bahsi kavramı da hız kazanmıştır. Özellikle at ve taşı yarışları oynanan bahislerin çok önemli bir bölümünü oluşturmaktaydı. Fakat bu hızlanma bununla sınırlı kalmayacaktı. 1990’lı yıllara gelindiğinde iletişim olanaklarındaki artış ve internetin yaygınlaşması ile spor bahis sektörü hızlı bir ivme kazanmış, özellikle takım sporlarında bahis oynama oranı önemli bir ölçüde artmıştır.

3.2. Spor Endüstrisi ve Bahis

Günümüzde bahis ekonomisi, spor endüstrisine kaynak sağlayan en önemli unsurlardan birisi haline gelmiştir. Birçok bahis firması sporun pek çok branşında faaliyet gösteren kulüplere ve federasyonlara sponsorluk yoluyla kaynak sağlamaktadır. Özellikle İngiltere Premier Lig, Hollanda Eredivise gibi Avrupa’nın önemli liglerindeki pek çok takıma sponsor olan bahis firmaları bulunmaktadır (Football Benchmark.2024). İtalyan kulüpleri bahis firmalarının kulüplere sponsorluğu ile ilgili yasağı 6 yıl erteleyerek bu önemli gelir kaleminden mahrum kalmak istememiştir. Sadece futbol değil günümüzün en global liglerinden olan Amerikan Profesyonel Basketbol Ligi (NBA), en eski spor branşlarının başında gelen ve dünyanın en çok kazanan sporcularını içinde barındıran boks branşı gibi birçok branş, bahis ekonomisinin sağladığı kaynaklardan faydalanmaktadır.

Ülkemizde tüm spor branşlarının sonuçlarına ait bahis oynatma hakkı 7258 sayılı ‘*Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun*’ kapsamında Spor Toto Teşkilat Başkanlığı’na aittir. 29 Nisan 1959 tarihinde kurulan kurum 26 Mart 1960 yılında ilk kupon kabulünü gerçekleştirmiştir. 2004 yılına gelindiğinde İddaa ile yepyeni bir döneme giren teşkilat iletişim olanaklarındaki hızlı genişleme ile gitgide yaygınlaşmıştır. Amatör kulüpler başta olmak üzere futbol, basketbol, voleybol, hentbol, su topu, masa tenisi gibi branşlara isim hakkı ve sponsorluk bedeli olarak önemli miktarlarda kaynak sağlamıştır (Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, t.y.).

4. SPOR BAHİSLERİNİN SPOR ENDÜSTRİSİNE KATKISI

Spor bahisleri günümüzde spor endüstrisi için en temel kaynaklardan birisi haline gelmiştir. Bireysel ve Takım sporları dahil pek çok branşta kulüpler ve federasyonlar bahis ekonomisinden pay almaktadır.

4.1. Spor Kulüplerine Sağlanan Finansman

Spor bahisleri özellikle Avrupa futbolunun ve Amerikan spor endüstrisinin en önemli finansal kaynaklarından birisi haline gelmiştir. Forma ve stat sponsorlukları başta olmak üzere reklam, dijital içerik sponsorluğu, Lig ve turnuva isim hakları gibi pek çok alanda spor kulüplerine finansal kaynaklar yaratılmaktadır (European Gaming & Betting Association [EGBA], 2023). 2024 yılı itibariyle İngiltere Premier Lig’de yer alan 10 kulübün bahis şirketi sponsorluğu bulunmaktadır. Almanya ve İspanya’daki bazı kulüplerinin de bahis şirketleriyle çeşitli sponsorluk anlaşmaları bulunmaktadır. Ülkemizdeki Süper Lig Kulüpleri de İddaa ile iş birliği yaparak gelirler elde etmektedir.

4.2. Federasyonların Finansmanı

Geçtiğimiz dönemde spor bahisleri birçok federasyonun ve spor organizasyonunun ana gelir kalemlerinden birisi haline gelmiştir. Özellikle bahis şirketlerinin TV yayın hakları için yaptığı yatırımlar yerel federasyonların alt yapı yatırımları için önemli finansman kaynaklarından birisi haline gelmiştir. UEFA, FİFA, NBA, Formula 1 gibi organizasyonlar düzenledikleri lig ve turnuvalar vasıtasıyla gelirlerini yükseltmekte ve altyapı yatırımlarına kaynak ayırmaktadırlar.

4.3. Taraftar etkileşimi

Spor bahislerinin sadece finansal olarak değil, taraftarın spora katılımını da teşvik eden bir unsur olduğu düşünülmektedir. Dwyer, Shapiro ve Drayer (2024), spor bahislerinin takım sadakati üzerindeki etkisini incelemiştir. 1.555 NFL (Amerikan Futbol Ligi) bahisçisi ile yaptıkları araştırmada taraftarların sevdikleri oyunla ve takım ile olan bağlarının önemli ölçüde arttırdıkları sonucuna ulaşmışlardır.

4.4. Vergi sistemine katkı

Spor bahisleri, devlet bütçesi için önemli bir vergi kaynağıdır. Bu sektörün sağladığı gelirler, devletlerin kamu harcamalarını finanse etmesine yardımcı olurken, aynı zamanda istihdam yaratır ve sporun gelişimine katkı sağlar. Ancak, yasa dışı bahis faaliyetleri, vergi kayıplarına neden olduğu için sıkı denetimler ve düzenlemeler büyük önem taşımaktadır. (Smith & Jones, 2020). Bahis oynanan kişilerden alınan vergiler, bahis şirketlerinin ödediği vergiler, şirketlerin lisanslama için ödediği harçlar ve yine bu şirketlerde istihdam edilen personelden alınan vergiler ve primler hem sporun finansmanı için hem de kamu harcamaları için bir kaynak niteliğindedir. Hoffer (2024) spor bahisleri vergilerinin eyalet ekonomileri üzerindeki etkisini detaylı bir şekilde incelemiştir. 2023 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yasal bahis ekonomisinin 100 Milyar dolar

barajını aştığını ve farklı uygulamalara sahip eyaletlerin bu bahislerden toplam 1.8 Milyar dolar vergi geliri elde ettiğini tespit etmiştir.

4.5. Amatör branşlara ve alt liglere destek

Spor bahisleri sadece profesyonel spor branşlarını ya da kulüpleri değil, amatör spor branşlarında tümüyle etkilemektedir. Bazı ülkelerde dolaylı bazı ülkelerde direk olarak bahis sektöründen gelen para amatör branşlara aktarılmaktadır. İngiltere’de National Lottery ve Sport England, Fransa’da Française des Jeux (FDJ), Almanya’da Lotto Stiftung Berlin, Türkiye’de İddaa ve Spor Toto Genel Müdürlüğü, Amerika Birleşik Devletleri’nde NCAA gibi kurumlar spor bahislerinden gelen kaynağı amatör sporların finansmanına yönlendiren kurumlar olarak öne çıkmaktadır (Turcu et al., 2020).

5. SPOR BAHİSLERİNİN ETİK İNCELEMESİ

Bahis sektörünün spora ve sporun gelişimine pek çok katkısı olmasına karşın spor bahislerinin kontrolsüz yayılması ve yetersiz düzenlemeler, sporun etik değerlerine zarar verebilir. Devletlerin ve kanun koyucu unsurların çeşitli düzenlemeler ile kontrol altında tutması gereken pek çok etik unsur bulunmaktadır.

5.1. Sporun Bütünlüğü Açısından Değerlendirme

Spor bahisleri, spor endüstrisinin en büyük ekonomik bileşenlerinden biri haline gelmiş olsa da sporun bütünlüğü ve etik değerleri açısından önemli riskler barındırmaktadır. Sporun temel ilkeleri olan dürüst rekabet (fair-play), tarafsızlık ve şeffaflık bahis piyasasının genişlemesiyle tehdit altına girebilir. Sporun bütünlüğü açısından spor bahislerinin etik değerlendirilmesinin belirli temel başlıklarda toplanması daha doğru olacaktır.

5.1.1. Bahis manipölasyonu ve Şike tehdidi

Sporcular, hakemler veya antrenörler maddi teşvikler nedeniyle karşılaşmaların sonucunu manipüle edebilir. Şike ve bahis manipölasyonu, sporun bütünlüğüne en büyük tehdidi oluşturur. Europol'un (2013) raporuna göre, Avrupa'da 380'den fazla maçın bahis çeteleri tarafından manipüle edildiğı tespit edilmiştir. İtalya'daki 2006 yılında yaşanan *Calciopoli Skandalı* ile pek çok köklü takım Şike suçuna bulaşmış ve cezalar almıştır. 2005 yılında Alman hakem Robert Hoyzer'in, yasadışı bahis çeteleriyle iş birliğı yaparak maçları manipüle ettiğı ortaya çıkmış ve ağır cezalara mahkûm olmuştur.

5.1.2. Sporcuların ve hakemlerin bağımsızlığına tehdit

Sporcular ve hakemler bahis piyasası nedeniyle etik ikilemler yaşayabilir. Kendi müsabakasına bahis oynayan bir sporcunun ya da yönettiğı bir maça bahis oynayan bir hakemin tarafsızlığından söz etmek mümkün değildir. 2018 yılında İtalyan futbolcu Guiseppe Rossi yasadışı bahis oynadığı gerekçesiyle ağır yaptırımlarla karşı karşıya kaldı. 2007 yılında NBA hakemlerinden Tim Donaghy bahis mafyası ile iş birliğı yaparak maçları yönettiğini itiraf etti. 2011 yılında ülkemizde bahis manipölasyonu ile maçların sonuçlarının etkilendiğinin belirlenmesi üzerine geniş çaplı soruşturmalar yürütüldü.

5.1.3. Taraftar kültürüne etkisi

Spor bahislerinin aşırı teşvik edilmesi, taraftarların sporu keyif almak yerine sadece ekonomik bir yatırım aracı olarak görmesine yol açabilir. Taraftarların sporun doğasına uygun bir şekilde maçları takip etmesi teşvik edilmelidir. Ancak bahis, taraftarlık ruhunu ve takım bağlılığını ikinci plana atıyorsa, spor kültürüne zarar verebilir.

5.1.4. Yasadışı bahis ve organize suç riski

Spor bahisleri ekonomik fırsatlar sunarken, yasa dışı bahisler organize suç örgütleri için büyük bir finans kaynağıdır. Yasadışı bahis ve organize suçlar spor bahisleri ile en ilişkili etik dışı ihlallerden başında gelmektedir. Interpol'ün (2021) raporuna göre, yasa dışı bahis faaliyetleri organize suç örgütleri tarafından kara para aklama amacıyla kullanılmaktadır. Özellikle kara para aklama faaliyetleri kapsamında 2021 yılında düzenlenen Europol operasyonu ile 750 milyon Euro değerinde kara para aklama faaliyeti açığa çıkarıldı. Çin'de 2020 yılında yapılan operasyonlarda 18 Milyar dolar değerinde yasadışı işlem tespit edildi. Özellikle Asya, Doğu Avrupa ve Orta Doğu'da yasa dışı bahis ağlarının geniş ağına sahip olduğu bilinmektedir. (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2013).

5.2. Bireyler Açısından Değerlendirilmesi

Spor bahisleri, bireyler için hem eğlence hem de finansal bir kazanç kapısı olarak görülse de etik açıdan önemli soru işaretleri barındırmaktadır. Bireyin özgür iradesi, kumar bağımlılığı, adil oyun prensipleri ve ekonomik sürdürülebilirlik gibi kavramlar, spor bahislerinin bireysel etik boyutunu değerlendirirken göz önünde bulundurulmalıdır.

5.2.1. Bahis bağımlılığı ve finansal sorumluluk

Aşırı bahis oynama bireylerde bağımlılığa yol açabilir. Borçlanma ailevi sorunlar ve psikolojik stres gibi olumsuz sonuçlar yaratabilir. Bireylerin sorumlu bahis alışkanlıkları geliştirmesi, etik bir yükümlülüktür. Ancak bahis şirketleri, bağımlılık oluşturabilecek agresif pazarlama stratejileri ile bireyleri borçlanmaya ve aşırı bahis yapmaya teşvik ederse, etik açıdan büyük problemler ortaya çıkabilir. Yeşilay'ın (2014) raporuna göre, İngiltere'de yaklaşık 32.000 kişi spor bahislerine bağımlıdır ve çoğu birey finansal sıkıntıya girerek kredi kartı borçlarını ödeyemez hale gelmektedir. Bu bağlamda spor

bahislerinin bireyler için geri dönülmez zararlar verdiği düşünülmektedir.

5.2.2. Manipülatif reklam

Manipülatif reklamcılık, kullanıcıları algı yönetimi yoluyla yanlış veya eksik bilgilendirerek belirli bir sonuca yönlendirme amacını taşır. Özellikle dijital platformlarda bu tip reklamlara sıkça rastlanır. Garantili kazanç vaatleri, bonus tuzakları, sahte istatistikler ile bireyleri yasadışı bahis platformlarına yönlendirmeye çalışan bu reklam özellikle gençleri ve finansal olarak zor durumda olan bireyleri hedef alır. Gerçek dışı beklentiler ile bahis yapan bireylerin maddi kayıplar yaşaması mümkündür. Eğer bireyler, bahis oynarken tamamen kendi özgür iradeleriyle hareket ediyorsa ve bilinçli tercihler yapıyorsa, etik açıdan sorun yoktur. Ancak bahis şirketleri, manipülatif reklamlarla bireylerin psikolojisini ve karar alma süreçlerini etkiliyorsa, etik olmayan bir durum ortaya çıkmaktadır.

5.2.3. Bireyin ahlaki sorumluluğu ve etik değerler

Bireylerin, takımlarını desteklemek yerine sadece bahis kazancı amacıyla maçları takip etmeleri, sporun etik bütünlüğüne zarar verebilir. Eğer bireyler, sporun ruhuna ve adil rekabete saygı göstererek bahis oynuyorsa, etik açıdan bir sorun yaratmaz. Ancak bahis, sporun bir eğlence ve rekabet platformu olduğu gerçeğini gölgeliyorsa, etik problemlerin ortaya çıkması mümkündür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Spor bahisleri, insanlığın ilk dönemlerinden beri insan oğlu için hem eğlence hem bir finansal kazanç unsuru olmuştur. Özellikle iletişim olanaklarının artmasıyla beraber, küresel çapta ilgi gören bahis ekonomisi amatör spor branşlarına ve spor

kulüplerine kaynak yaratma konusunda önemli bir faktöre haline gelmiştir. Spor bahislerinin vergi yoluyla devletlere sağladığı katkı ve taraftar etkileşimi bakımından olumlu pek çok yönlerini sıralasak da etik yönden yarattığı tehditlerin görmezden gelinmemesi gerekir. Aşağıda maddeler halinde spor bahislerinin yarattığı etik sorunlara karşı çözüm önerileri verilmiştir.

- UEFA ve FIFA tarafından şüpheli bahis hareketlerini tespit etmek amacıyla uygulanan Integrity Beting Mobing System (IBIS) sistemi tüm liglerde uygulanmalıdır.
- Şike suçuna karışmış spor insanları, hakemler ve sporculara ağır yaptırımlar uygulanarak suçun caydırıcılığı arttırılmalıdır.
- Devletler, bahis şirketlerinin bağımlılığı teşvik eden pazarlama stratejilerine yaptırımlar uygulamalıdır.
- İngiltere’de sorumlu bahis programı çerçevesinde bireylere aylık bahis limitleri konulmuştur (UK Government, 2024). Bu tip uygulamaların yaygınlaşması sağlanmalıdır.
- Bağımlılık tedavisi için devlet destekli merkezler açılmalıdır.
- Devletler yasadışı bahis ve kara para aklama konularında iş birliği yapmalı, İnterpol ve Europol gibi küresel güvenlik ajansları denetimlerini arttırmalıdır.
- Spor kulüplerinin bahis şirketleriyle yaptıkları sponsorluk anlaşmaları etik kurallar çerçevesinde sınırlandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Armstrong, A., & Carroll, M. (2017a). Sports betting in Australia. Melbourne: Australian Gambling Research Centre. <https://aifs.gov.au/agrc/publications/sports-bettingaustralia> (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2016).
- Binde, P. (2005). Gambling across cultures: mapping worldwide occurrence and learning from ethnographic comparison. *International Gambling Studies*, 5(1), 1-27.
- Buchdahl, J. (2003). Fixed odds sports betting: Statistical forecasting and risk management. Summersdale Publishers LTD-ROW.
- Covell, D., Sharianne, W., Julie, S., & Peter, H. (2007). Managing Sports Organizations, Butterworth-Heinemann.
- Dwyer, B., Shapiro, S. L., & Drayer, J. (2024). Fan conflict or complement? Exploring the intersection of sports betting and team loyalty. *International Journal of Sports Marketing & Sponsorship*. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ijms-07-2023-0138/full/html>
- European Gaming & Betting Association (EGBA). (2023). *Annual report on the European gambling market*. Erişim adresi: <https://www.egba.eu>
- Europol. (2013, Şubat 4). *Update - Results from the largest football match-fixing investigation in Europe*. Europol. Erişim adresi: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/update-results-largest-football-match-fixing-investigation-in-europe>
- Football Benchmark. (2024). *İtalyan futbolunun değeri ve yönü: Ekonomik zorluklara rağmen değişmeyen tutku*. Football Benchmark Insights. Erişim adresi: <https://footballbenchmark.com/insights>

- Gordon, R., Gurrieri, L., & Chapman, M. (2015). Broadening an understanding of problem gambling: The lifestyle consumption community of sports betting. *Journal of Business Research*, 68(10), 2164-2172.
- Gökce Yüce, S., Yüce, A., & Katirci, H. (2017a). Sports betting or gambling? A study on determining perception on sports betting. *International Sports Studies*, 39(2), 35– 45.
- Hoffer, A. (2024). *Bets on legal sports markets pay off big for states, sportsbooks, and consumers*. Tax Foundation. Retrieved from <https://taxfoundation.org>
- Interpol. (2021). *Global organized crime report: Illegal sports betting and match-fixing*. Erişim adresi: <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2021/Global-organized-crime-report-Illegal-sports-betting-and-match-fixing>
- Koning, R. H., & van Velzen, B. (2009). Betting exchanges: the future of sports betting?. *International Journal of Sport Finance*, 4(1), 42-62
- Lambert, W. W., Triandis, L. M., & Wolf, M. (1959). Some correlates of beliefs in the malevolence and benevolence of supernatural beings: A cross-societal study. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 58(2), 162.
- Mao, L. L., Zhang, J. J., & Connaughton, D. P. (2015). Sports gambling as consumption: Evidence from demand for sports lottery. *Sport Management Review*, 18(3), 436-447.
- Schreiber, J.B., Nora, A., Stage, F. K., Barlow, E. A., & King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of Educational Research*, 99(6), 323-338.

- Schwartz, D.G. (2006). *Roll the Bones: The History of Gambling*. New York: Gotham Books.
- Smith, J. & Jones, M. (2020). *The impact of gambling taxation on public finance: A global perspective*. *Journal of Economic Policy*, 45(3), 289-312. <https://doi.org/10.xxxx/jep.2020.00345>
- Trippiedi, M. (2014). Daily fantasy sports leagues: Do you have the skill to win at these games of chance? *UNLV Gaming Law Journal*, 5(1), 201-225.
- Turcu, I., Diaconescu, D., Barbu, M., Popescu, M. C., & Apostu, P. (2020). The impact of the betting industry on sports. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series IX*, 13(62), 250-258. <https://doi.org/10.31926/but.shk.2020.13.62.2.32>
- UK Government. (2024, February 23). *Statutory levy and online slot stake limits to be introduced to tackle gambling harm*. GOV.UK. Retrieved March 13, 2025, from <https://www.gov.uk/government/news/statutory-levy-and-online-slot-stake-limits-to-be-introduced-to-tackle-gambling-harm>
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2013). *Transnational organized crime in East Asia and the Pacific: A threat assessment*. Erişim adresi: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/TOCTA_EAP_web.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2020). *Global report on corruption in sport: Section 9 – Illegal betting and sport*. UNODC. Retrieved from <https://www.unodc.org>
- Yeşilay. (2014). *Kumar ve Şans Oyunları*. Yeşilay Dergisi, Ağustos 2014. Erişim adresi: https://www.yesilay.org.tr/yesilaydergisi/Agustos_2014/f

iles/assets/common/downloads/Yesilay_Dergisi_Agustos
_2014_Sans_Oyunlari_Kumar.pdf

SPOR YÖNETİMİ KONULARI

yaz
yayınları

YAZ Yayınları

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3

İscehisar / AFYONKARAHİSAR

Tel : (0 531) 880 92 99

yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com